

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого(магістерського) рівня вищої освіти

на тему

«Облік та аналіз розрахунків дебіторської і кредиторської заборгованості на підприємствах малого бізнесу»

Виконав:

студент II курсу, групи ОО-М2
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»

Середяк Роман Андрійович

Керівник: к.е.н., доц. Шкроміда В. В.

Рецензент: к.е.н., доц. Плєць

І.І.

Івано-Франківськ – 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ МАЛОГО БІЗНЕСУ	7
1.1 Сутність дебіторської і кредиторської заборгованості та їх значення у системі управління підприємством.....	7
1.2 Класифікація дебіторської та кредиторської заборгованості з метою їх обліку і аналізу.....	15
1.3 Особливості визнання та оцінки дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства.....	21
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	26
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ТзОВ «СКОРПІОН»	28
2.1 Особливості організації обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на деревообробному підприємстві.....	28
2.2 Методика синтетичного та аналітичного обліку дебіторської і кредиторської заборгованості.....	33
2.3 Розкриття інформації про дебіторську та кредиторську заборгованість у фінансовій звітності.....	40
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	44
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТзОВ «СКОРПІОН»	45
3.1 Оцінка стану, структури і динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості на деревообробному підприємстві.....	45
3.2 Аналіз оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості, їх вплив на фінансовий стан підприємства.....	56
3.3 Напрями покращення розрахункової дисципліни на підприємстві та зміцнення його фінансового стану.....	62
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	68
ВИСНОВОК	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	72
ДОДАТКИ	77

ВСТУП

Актуальність. Підприємства малого бізнесу відіграють важливу роль у господарському розвитку багатьох країн світу, сприяючи створенню робочих місць та стабільності економіки. Однією з ключових складових фінансової діяльності цих підприємств є дебіторська та кредиторська заборгованість, яка відіграє значущу роль у фінансовому управлінні та впливає на їхню фінансову стійкість та конкурентоспроможність.

Дебіторська заборгованість, як вимоги до клієнтів, та кредиторська заборгованість, як зобов'язання перед постачальниками та іншими кредиторами, є важливими компонентами балансу малого підприємства. Вони відображаються у фінансовій звітності підприємства та відіграють ключову роль у його фінансовому аналізі та прийнятті стратегічних рішень.

З урахуванням динамічного економічного середовища та особливостей малого бізнесу виникає необхідність вдосконалення методів обліку та аналізу розрахунків дебіторської та кредиторської заборгованості. Правильно налагоджена система обліку та аналізу цих показників дозволить підприємствам малого бізнесу оптимізувати фінансовий потік, покращити управління ризиками та забезпечити більшу фінансову стабільність.

Метою написання даної магістерської роботи є дослідження теоретико-методичних основ обліку та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства, а також їх практичних аспектів з урахуванням галузевої приналежності підприємства та специфіки діяльності. Робота спрямована на вивчення та оцінку методологій, інструментів та практичних рекомендацій, що дозволять підприємствам покращити управління цими фінансовими показниками та забезпечити стійкий фінансовий розвиток.

Для досягнення поставленої мети вирішено наступні **завдання**:

- засвоєно теоретичні аспекти дебіторської та кредиторської заборгованості та обґрунтовано їх сутність в системі управління підприємством;

- проведено класифікації дебіторської та кредиторської заборгованості з метою їх обліку і аналізу;
- встановлено особливості визнання та оцінки дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства;
- вивчено організаційно-методичну структуру обліку дебіторської та кредиторської заборгованості та проведено аналізу відображення їх у фінансовій звітності;
- проаналізовано оборотність двох видів заборгованості, оцінено їх стан та динаміку;
- виявлено шляхи покращення розрахункової дисципліни на підприємстві та зміцнення його фінансового стану.

Об'єктом дослідження є система обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на діючому підприємстві.

Предмет дослідження є методика та організація обліку дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства.

Для досягнення мети роботи та вирішення поставлених завдань використано наступні **методи дослідження**:

- метод спостереження – для вивчення динаміки та структури;
- метод аналізу та синтезу – для вивчення аналізу діяльності;
- монографічний метод – для дослідження використаної літератури;
- метод порівняння – для визначення спільних рис та відмінностей між трактування вчених;
- метод узагальнення - для формування висновків та інші.

Практичне значення даного дослідження виявляється у тому, що результати цього дослідження і написана робота можуть бути корисними для ведення фінансового обліку управлінському складу підприємств. У цій роботі ретельно розглядаються всі аспекти обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на реальному підприємстві, що надає можливість визначити оптимальні підходи та стратегії в управлінні цими фінансовими показниками.

Обсяг і структура дослідження.

Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів з трьома підпунктами до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Обсяг основного тексту роботи складає 76 сторінок.

Робота ілюстрована 19 таблицями та 7 рисунками.

Список використаних джерел складається з 54 найменувань.

В процесі роботи будуть опрацьовані нормативно-законодавчі джерела інформації, вивчені літературні джерела в розрізі обліку дебіторської та кредиторської заборгованості.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ МАЛОГО БІЗНЕСУ

1.1 Сутність дебіторської і кредиторської заборгованості та їх значення у системі управління підприємством

Розвиток українських ринкових відносин супроводжується інтенсивною конкуренцією, яка призводить до зростання обсягів виробництва товарів і послуг, а також збільшення кількості суб'єктів господарювання та їх виходу на міжнародний ринок. В умовах такої конкурентної боротьби підприємства активно використовують різні стратегії для збільшення свого прибутку, зокрема шляхом розширення клієнтської бази та збільшення обсягів продажів. Однак, цей процес часто супроводжується збільшенням дебіторської заборгованості.

Дебіторська та кредиторська заборгованості є важливими елементами фінансового управління на підприємстві малого бізнесу. Метою налагодження розрахунків з іншими підприємствами є забезпечення високої якості інформації, яка є повною, точною і надійною. Ця інформація необхідна як зовнішнім, так і внутрішнім користувачам підприємства. Крім того, важливо здійснювати контроль за виконанням договірних зобов'язань, що стосуються взаємодії з контрагентами.

Система взаємовідносин між підприємствами розглядається як основу для здійснення розрахунків між контрагентами. Таким чином, забезпечується унікальний підхід до обліку розрахунків між сторонами та здійснюється передача необхідної інформації користувачам підприємства (рис. 1.1).

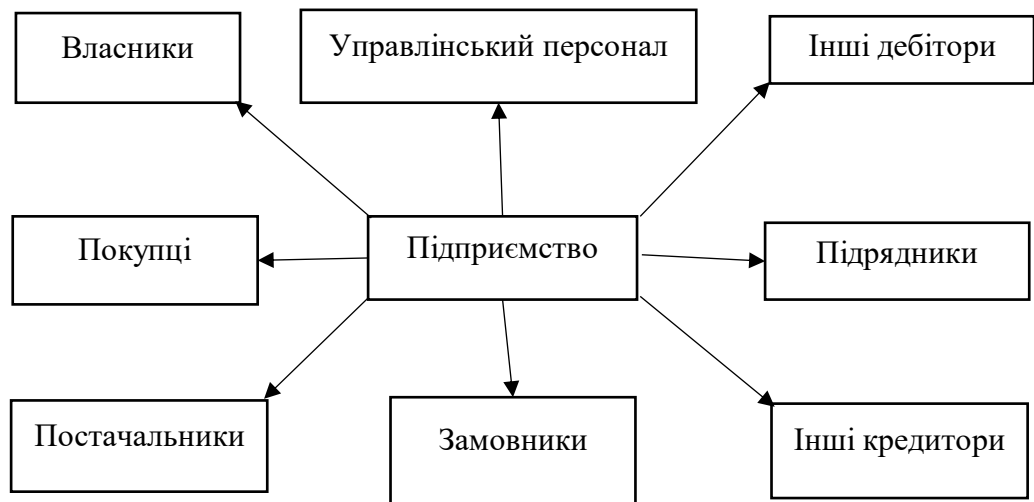

Рис. 1.1 Першопричини виникнення заборгованості

Сутність дебіторської заборгованості полягає у сумах, які підприємство очікує отримати від своїх клієнтів або покупців за надані товари чи послуги. Це заборгованість, що виникає внаслідок реалізації продукції або надання послуг з відстрочкою платежу. Дебіторська заборгованість відображає фінансові зобов'язання інших сторін перед підприємством.

Велику увагу до дебіторської заборгованості приділяють багато українських та іноземних вчених. Так, вивченням та дослідженням дебіторської заборгованості, її організацією, сутності, аналізом та аудитом займались: Білик М.Д., Матицина Н.О., Загородній А.Г., Дубровська С.В., Момот Т., Ніколаєнко О., Вознюк Г.Л., Сурніна К.С., Савчук В.П., Дж. Ван Хорн, Смовженко Т.С., Кірейцев Г.Г. та ін.

Дебіторська заборгованість, на думку Кірейцева Г.Г. «... це складова оборотного капіталу, яка є комплексом вимог до фізичних чи юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції, послуг» [1]. Українські дослідники та експерти у галузі фінансів, які створили фінансовий словник (автори Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С.), розуміють борг як фінансове зобов'язання, суть якого полягає у необхідності повернути певну суму грошей або сплатити винятковою відповідальністю. У економічному словнику термінів окреслене визначення майже тотожне, а саме як розмір невиконаного

зобов'язання, несплаченого боргу[2].

Більшість сучасних авторів наголошують, що наразі немає чіткого визначення значення дебіторської заборгованості. Тому вони надають багато різних трактувань значення, які наведені в таблиці 1.1:

Таблиця 1.1

Характеристика поняття «дебіторська заборгованість» сучасними науковцями

Джерело	Визначення поняття «дебіторська заборгованість»	Ключові слова
Матицина Н.О. [3]	Розмір неспроможності суб'єкта підприємницької діяльності виконати грошові зобов'язання перед підприємством після настання встановленого договором строку їх оплати	Неспроможність виконати грошові зобов'язання
Білик М.Д. [5]	Це матеріальні ресурси, не оплачені контрагентами, або готівка, що вилучена у підприємств	Матеріальні ресурси, не оплачені контрагентами
Іванов Є.О [6]	Це боргові права до покупців	боргові права до покупців
Гнатенко Є.П. Волошина В.В. [7]	Дебіторська заборгованість – це елемент оборотних коштів, її зменшення знижує коефіцієнт покриття. Тому необхідно вирішувати завдання не тільки зниження дебіторської заборгованості, але також її збалансованості з кредиторською	це елемент оборотних коштів
Гуня В.О. [8]	Один із найважливіших складників кредитної діяльності підприємства, один з елементів для розрахунку показників її результативності	один з елементів для розрахунку показників її результативності
Кужельний М.В. Лінник В.Г. [9]	Визнається як актив, коли підприємство має юридичне право отримувати грошові кошти	юридичне право отримувати грошові кошти
Сурніна К.С. [4]	Дебіторська заборгованість – це матеріальні ресурси, що не оплачені контрагентами, або готівка, що вилучена з обігу грошових коштів	Матеріальні ресурси, що не оплачені контрагентами
Шевченко Б.О.	Показник фінансового стану підприємства, який являє собою суму заборгованості	Показник фінансового стану

[10]	на користь підприємства на певну дату за наданий комерційний та споживчий кредити покупцям, а також авансування постачальників, щодо яких у підприємства з'являється майнове право вимоги оплати боргу. При цьому такі відносини мають документальне підтвердження.	підприємства
Берега С.Л. [11]	Дебіторська заборгованість – це наслідок цивільних зобов'язань, що виникають у результаті визначеної угоди, яка оформлена договором і являє собою дію суб'єктів, що беруть у ній участь (юридичних чи фізичних осіб), результатом чого є виникнення товарних і грошових зобов'язань	Визначена угода, оформлена договором
Авторське уточнення: дебіторська заборгованість – це конкретна сума коштів, яку контрагенти суб'єкта господарювання повинні сплатити на певну дату. Ця заборгованість виникає внаслідок отримання грошових коштів, передачі інших активів, надання послуг чи виконання робіт саме контрагентові, проте вона не вважається фінансовим активом, спрямованим на продаж.		

Ще одним ключовим терміном, що відображає сутність дебіторської заборгованості, є поняття боргу або зобов'язання підприємства, що може бути латинською назване як «дебітор». На законодавчому рівні врегулювання цього поняття наведено у однойменному НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» згідно якого «дебіторами визнаються фізичні і юридичні особи, які заборгували підприємству визначені суми коштів або їх еквівалентів в результаті минулих подій». Національне положення є підґрунтям для застосування середніми, малими та мікропідприємствами, за винятком бюджетних установ, які діють згідно національно законодавства [12].

Кредиторська заборгованість, з свого боку, відображає суми, які підприємство заборгувало своїм постачальникам або кредиторам за отримані товари, послуги або кредити. Це зобов'язання підприємства перед іншими сторонами, які надали йому певні ресурси або фінансову підтримку.

В свою чергу, Бутинець Ф.Ф., Горецька Л.Л. розглядають кредиторську заборгованість як форму розрахунку за товари і послуги, які придбаються у ході операцій компанії, що періодично повторюються і використовуються у

виробництві (в якості сировини) чи для перепродажу (інакше її називають рахунками до сплати чи торговими рахунками до сплати) [13, с. 387]. Відомі вчені Голов С.Ф. та Костюченко В.М. зазначають, що кредиторська заборгованість, рахунки до оплати (Accounts Payable) – це суми, які нараховуються постачальникам за купівлю у них товарів або послуг в кредит [14, с. 320].

На законодавчому рівні поняття «кредиторська заборгованість» наведено у НП(С)БО 11 «Зобов'язання», де під поточними зобов'язаннями розуміють зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або будуть погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати Балансу. Що ж до довгострокових зобов'язань, то згідно з НП(С)БО 11 «Зобов'язання» до них відносять усі зобов'язання підприємств, які не є поточними зобов'язаннями, тобто термін повернення яких перевищує дванадцять календарних місяців або один операційний цикл [22, с. 279-280].

Згідно НП(с)БО, кредиторська заборгованість це сума коштів, яку підприємство зобов'язане сплатити іншим сторонам (кредиторам) на певну дату, в результаті отримання товарів, послуг, позик чи інших користувань, що призвели до виникнення фінансового зобов'язання.

Для уточнення поняття «кредиторська заборгованість» важливо розглянути підходи до цього терміну, які представлені вітчизняними та закордонними економістами, які наведено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Розглядання поняття «кредиторська заборгованість» вітчизняними та закордонними економістами

№ з/п	Автор	Визначення
1	Е. С. Хендріксен, М. Ф. Ван Бреда	економічні зобов'язання фірми [15]
2	І. О. Власова	один із видів джерел оборотних коштів, окремі джерела позик(заборгованість за кредитами та позиками) та позикові, до яких відноситься КЗ. Його види визначаються лише за однорідними

		групами контрагентів: постачальники, підрядники, бюджетні, позабюджетні фонди [16, с. 23]
3	Ю. А. Василенко Н. В. Чебанова	заборгованість є частиною майна, яке виступає предметом договірних відносин між кредитором та організацією. Отримувач користується цією частиною майна та має обов'язок виплатити її вартість кредиторам. Борг виникає за отримання чужих коштів, майна та інших цінностей [17, с. 413].
4	Н. В. Остапченко	стверджує, що безпідставно визначати всі зобов'язання як борги, стверджуючи, що борг – це лише зобов'язання, які не погашені вчасно. Автор порівнює категорії «борг» і «зобов'язання» [18, с. 8].
5	Н. М. Ткаченко	кошти, які тимчасово залучені підприємством від фізичної або юридичної особи та підлягають обов'язковому поверненню [19, с. 683].
6	Р. Шпруз М. Муніц	зобов'язання, внаслідок попередніх подій за передані активи чи послуги. Також це зобов'язання виникає за операціями що будуть виконані в майбутньому [20]
7	Р. П. Гончарук	КЗ є складовою кругообігу капіталу. Вона має гривневий еквівалент та виникає в результаті правовідносин між кредитором і боржниками [21, с. 49]

Авторське уточнення: кредиторська заборгованість означає зобов'язання підприємства перед іншими фізичними чи юридичними особами, що виникло в результаті раніше здійснених дій чи подій. Ця сума оцінюється в гривнях і представляє собою зобов'язання підприємства щодо її сплати у визначений термін.

Кредиторська заборгованість важлива для оцінки фінансової стабільності підприємства і його здатності вчасно сплатити свої зобов'язання. Цей показник може також відображати стратегічні відносини з постачальниками та іншими партнерами. Значення дебіторської та кредиторської заборгованості у системі управління підприємством є важливою складовою задля правильного ведення бухгалтерського обліку (таблиця 1.3).

Значення дебіторської та кредиторської заборгованості у системі управління підприємством

Показники	Характеристика
Фінансова стійкість	Дебіторська заборгованість впливає на ліквідність та фінансову стійкість підприємства. Очікувані платежі від дебіторів забезпечують покриття поточних зобов'язань та фінансування подальшого розвитку підприємства.
Управління грошовими потоками	Дебіторська та кредиторська заборгованості впливають на грошові потоки підприємства. Ефективне управління дебіторською заборгованістю дозволяє зменшити затримки у платежах та оптимізувати грошові потоки. Кредиторська заборгованість може бути використана для забезпечення необхідних ресурсів із затримкою платежу.
Аналіз фінансового стану	Дебіторська та кредиторська заборгованості є важливими показниками для аналізу фінансового стану підприємства. Їх структура, оборотність та взаємозв'язок можуть свідчити про ефективність управління активами та зобов'язаннями підприємства.
Ризики та управління ними	Недостатня управління дебіторською та кредиторською заборгованістю може призвести до ризиків для підприємства, таких як несплати дебіторів, затримки в оплаті кредиторам, погіршення кредитного рейтингу тощо. Відповідне управління цими заборгованостями допомагає знизити ризики та забезпечує фінансову стійкість підприємства.
Авторське узагальнення: впевнене управління дебіторською та кредиторською заборгованістю впливає на фінансову стабільність, ліквідність та загальний успіх підприємства, дозволяючи йому працювати ефективно в умовах змін на ринку та забезпечувати його стійкий розвиток. Розуміння і оптимальний контроль над дебіторською та кредиторською заборгованістю допомагає підприємствам уникати проблем зі збитками через несвоєчасну сплату або неплатоспроможність контрагентів.	

З урахуванням наведених свідчень можна зробити такий висновок: дебіторська заборгованість відіграє важливу роль в операційній діяльності підприємства. Вона має велике значення, оскільки відповідає за своєчасне надходження коштів від боржників, правильний облік та аналіз інформації, а також узагальнення даних з розрахунків з дебіторами. Дебіторська заборгованість є не лише обов'язковою складовою фінансового управління

підприємством, але і інструментом кредитування дебіторів на товари, послуги або проекти, і це робиться без нарахування відсотків.

Кредиторська заборгованість в діяльності підприємства представляє собою суму коштів, яку підприємство заборгувало іншим сторонам (кредиторам) на певну дату. Ця заборгованість така ж важлива, як і дебіторська заборгованість, оскільки включає в себе зобов'язання підприємства перед постачальниками, кредитними установами, а також іншими сторонами, які надали фінансову підтримку.

Розуміння сутності та значення дебіторської та кредиторської заборгованості у системі управління підприємством дозволяє приймати обґрунтовані рішення, оптимізувати фінансові потоки та покращувати фінансову стабільність підприємства. З метою забезпечення стабільності фінансового стану та розвитку компаній, важливим є постійне порівняння показників дебіторської та кредиторської заборгованості задля недопущення надмірного перевищення як дебіторської, так і кредиторської заборгованості, оскільки це негативно впливає на фінансову стійкість суб'єкта господарювання. Велике перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською може стати сигналом раннього банкрутства підприємства, спричиненого недоотриманням коштів та накопиченням значної суми боргу. Розширення кредиторської заборгованості та її зростання надто швидко може призвести до проблеми неплатоспроможності в майбутньому.

Отримання додаткових джерел фінансування можливе лише за умови їх використання для оновлення виробництва, реструктуризації, модернізації та впровадження науково-технічних розробок, а не для погашення заборгованості перед іншими кредиторами. Тільки у цьому випадку кредиторська заборгованість буде корисною для підприємства.

1.2 Класифікація дебіторської та кредиторської заборгованості з метою їх обліку і аналізу

Класифікація дебіторської та кредиторської заборгованості є важливою темою в контексті управління фінансовою діяльністю підприємств. Дебіторська та кредиторська заборгованість є двома ключовими поняттями в обліку та фінансовому управлінні підприємствами та, як об'єкт бухгалтерського обліку, викликає значний інтерес серед науковців як в Україні, так і за кордоном. Для успішного управління заборгованістю, включаючи дебіторську, важливо мати розуміння про її різноманітні види, типи операцій та правильне відображення у бухгалтерському обліку. Однак питання класифікації дебіторської заборгованості залишається мало дослідженим на сьогоднішній день. Це є проблемою, яка вимагає окремого розгляду та дослідження.

Огляд загальних аспектів класифікації дебіторської заборгованості був проведений як в українській, так і зарубіжній літературі. Над визначенням класифікації дебіторської заборгованості працювало багато вчених та науковців, серед яких С. Береза, І. Бланк, Т. Бутинець, А. Загородній, А.Борисов, П. Камишанов, Г. Кірейцев, Н. Малюга, Н. Ткаченко та ін. Кожен з них намагався надати своє, оригінальне визначення поняття класифікації.

Саме слово «класифікація» походить від латинських слів *classis* – клас і *facio* – роблю – це система класифікації об'єктів (процесів, явищ), яка відбувається за допомогою визначених ознак і їх поділу на певні класи чи групи. Іноді використовується термін «категоризація» у тому ж значенні, що й «розподілення об'єктів за категоріями».

Класифікація дебіторської та кредиторської заборгованості полягає в групуванні цих зобов'язань залежно від різних критеріїв. За допомогою класифікації можна розподілити зобов'язання на різні групи, що сприяє більш ефективному управлінню ними.

Як зазначає А. Б. Борисов, класифікація є розподіленням, рознесенням

об'єктів, понять та назв за класами, групами, розрядами, при якому в одну групу потрапляють об'єкти, що відповідають яким-небудь спільним ознакам [23].

Поглиблений аналіз документів, таких як Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», дозволяє класифікувати дебіторську заборгованість за різними критеріями, про що детально її розписано в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Класифікація дебіторської заборгованості

Класифікація	Пояснення
За строком погашення	<ul style="list-style-type: none"> • Поточна дебіторська заборгованість – це зобов'язання, які повинні бути погашені протягом найближчого фінансового періоду (зазвичай до 12 місяців). • Непоточна (довгострокова) дебіторська заборгованість – це зобов'язання, які передбачають погашення протягом тривалого періоду, що перевищує 12 місяців.
За ступенем ліквідності	<ul style="list-style-type: none"> • Ліквідна дебіторська заборгованість – це зобов'язання, які очікується погасити грошовими коштами або їх еквівалентами протягом короткого періоду. • Неліквідна дебіторська заборгованість – це зобов'язання, яке важко перетворити на грошові кошти або їх еквіваленти в короткостроковий період.
За характером взаємодії	<ul style="list-style-type: none"> • Товарна дебіторська заборгованість – це зобов'язання, що виникають у зв'язку з купівлею-продажем товарів або наданням послуг між підприємствами. • Фінансова дебіторська заборгованість – це зобов'язання, пов'язані з кредитними операціями, такими як позики, депозити, вклади тощо. • Податкова дебіторська заборгованість – це зобов'язання перед податковими органами, які виникають внаслідок сплати податків та зборів.
За ступенем ризику	<ul style="list-style-type: none"> • Безсумнівна дебіторська заборгованість: це зобов'язання, які мають високий рівень гарантій погашення та мінімальний ризик неплатежів.

	<ul style="list-style-type: none"> • Сумнівна дебіторська заборгованість: це зобов'язання, які можуть мати певні ризики неплатежів, але ще не є безспірними. • Проблемна (сумнівна безспірна) дебіторська заборгованість: це зобов'язання, які мають високий ризик неплатежів та потребують спеціального контролю та заходів для їх погашення.
--	--

Авторське узагальнення: ефективна класифікація дебіторської заборгованості дозволяє підприємствам аналізувати та контролювати їхню фінансову стабільність, ліквідність та ризики. Вона також впливає на прийняття стратегічних рішень щодо умов оплати, моніторингу ризиків несплат та відшкодування заборгованості. Цей процес вимагає постійного аналізу та оновлення класифікаційних моделей, щоб відповідати змінам у фінансових умовах та ринкових потребах. Його важливість полягає у здатності підприємства до адаптації та управління ризиками, пов'язаними з дебіторською заборгованістю, що сприяє підтримці фінансової стійкості та впевненому розвитку підприємства.

Аналізуючи інших авторів джерел з економіки та управління (Л. Н. Булакова, Д. Е. Сорокін, Л. Н. Красавина, Г. Н. Фомін), можна пересвідчитись що всі вони кредиторську заборгованість називають зобов'язанням. В бухгалтерському обліку не існує прямої класифікації кредиторської заборгованості. Проте, відповідно до П(С)БО № 11 «Зобов'язання», можна виділити такі основні способи її поділу(рис.1.2):

Рис. 1.2. Класифікація кредиторської заборгованості за П(С)БО 11 «Зобов'язання»

Найбільш розгалужену класифікацію зобов'язань за різними ознаками пропонує науковець Ф.Ф. Бутинцем, а саме:

- за складністю: прості, складні;
- за визначеністю у часі: обмежені у часі, безстрокові;
- за забезпеченістю виконання зобов'язань: забезпечені, незабезпечені;
- залежно від підстави виникнення зобов'язання: договірні, позадоговірні;
- за способом погашення: монетарні, немонетарні;
- за часом виникнення: теперішні, майбутні;
- за терміном погашення: довгострокові, короткострокові;
- за можливістю оцінки: фактичні, оціночні, умовні [24, с. 461].

Отже, можна підсумувати, що класифікація кредиторської заборгованості є складним питанням, яке викликає зацікавленість вчених та

фахівців у галузі бухгалтерського обліку та фінансів. Вона визначає різні аспекти стягнення та управління фінансовими зобов'язаннями перед кредиторами та постачальниками. Для успішного управління фінансовою стійкістю підприємства важливо мати розуміння різних видів кредиторської заборгованості, її класифікації за різними параметрами, такими як строки погашення, умови оплати та типи кредиторів.

Хоча багато було написано на цю тему, проте багато аспектів класифікації кредиторської заборгованості залишаються предметом активного дослідження. Вивчення різноманітних підходів та моделей класифікації сприятиме розумінню і оптимізації управління фінансовими ресурсами підприємства, сприяючи покращенню фінансової прозорості та стійкості.

В Україні нормативно-правове регулювання обліку та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості базується на законодавстві, що визначає порядок ведення бухгалтерського обліку та фінансового звітування підприємств. Основними нормативними актами, які стосуються цих питань, є:

- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність».

Цей закон встановлює загальні принципи та вимоги щодо ведення бухгалтерського обліку, включаючи облік дебіторської та кредиторської заборгованості. Він також визначає порядок складання фінансової звітності.

- Податковий кодекс України.

Податковий кодекс містить положення про облік та оподаткування операцій з дебіторською та кредиторською заборгованістю. Він визначає податкові наслідки цих операцій, включаючи оподаткування прибутку та ПДВ.

- Методичні рекомендації і стандарти бухгалтерського обліку.

Міністерство фінансів України видає методичні рекомендації та стандарти, які регулюють ведення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємствах. Зокрема, МСФО (Міжнародні стандарти фінансової звітності) використовуються для обліку згідно з міжнародними стандартами.

➤ Локальні нормативні акти.

Крім центральних нормативних актів, підприємства можуть мати внутрішні положення та інструкції щодо обліку та аналізу заборгованості відповідно до їхніх власних потреб та специфіки галузі.

Облік та аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості в Україні мають дотримуватися вимог цих нормативних актів та стандартів. Це включає в себе правильне реєстрування операцій, визнання зобов'язань у бухгалтерській звітності та відповідне оподаткування таких операцій.

Здійснений аналіз використаної економічної літератури з питання нормативно-правового регулювання обліку дебіторської та кредиторської заборгованості дає можливість ототожнити та визначити три рівні впорядкування, які відображені в таблиці 1.5:

Таблиця 1.5

Характеристика нормативно-правового регулювання обліку дебіторської та кредиторської заборгованості

Рівень впорядкування	Нормативно-правове регулювання
Перший рівень	Податковий кодекс України, Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні». Головним документом для проведення операцій є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».
Другий рівень	П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», П(с)БО 11 «Зобов'язання», П(С)БО 15 «Дохід», П(С)БО 16 «Витрати».
Третій рівень	План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій суб'єктів господарювання і організацій та Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів господарювання та організацій.

Важливо, щоб підприємства дотримувалися цих нормативних вимог та вели бухгалтерський облік дебіторської та кредиторської заборгованості точно та вчасно, оскільки це сприяє якісному фінансовому управлінню та відображає

фінансовий стан підприємства для зацікавлених сторін, таких як інвестори, кредитори та регулятори.

1.3 Особливості визнання та оцінки дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства

Дебіторська та кредиторська заборгованість підприємства є важливими складовими його фінансового стану та ефективності діяльності. Визнання та оцінка цих елементів належним чином мають велике значення для забезпечення достовірності фінансової звітності та прийняття правильних управлінських рішень. Проте, через свою складність та специфіку, цей процес часто стикається з проблемами та викликами, які потребують уваги та дослідження. Вирішення проблем та впровадження рекомендацій допоможуть покращити якість фінансової звітності та забезпечити стабільність фінансового стану компанії.

Аналізуючи процес визнання та оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості, необхідно звернути увагу на такі особливості (таблиця 1.6):

Таблиця 1.6

Визнання та оцінка дебіторської та кредиторської заборгованості, їх проблеми та рекомендації

Загальні поняття	Пояснення
Визнання заборгованості у фінансовій звітності	Питання визнання заборгованості відображається у бухгалтерському обліку підприємства та має відношення до періодів звітності, коли така заборгованість фактично настала, але ще не була оплачена або здійснена.
Оцінка дебіторської та кредиторської заборгованості	Оцінка заборгованості полягає у визначенні ймовірності її сплати (для дебіторської заборгованості) або отримання (для кредиторської заборгованості) в майбутньому та встановленні адекватної суми, що буде відображена в фінансовій звітності.
Проблеми та виклики	Пояснення

Погіршення якості активів та пасивів	Недостатня точність оцінки заборгованості може призвести до неправильного відображення активів та пасивів підприємства, що впливає на загальний фінансовий стан компанії та змінює його кредитоспроможність
Ризик несплати заборгованості	Нестабільність економічної ситуації, погіршення платоспроможності клієнтів або постачальників можуть спричинити ризик несплати заборгованості та негативно позначитися на фінансових показниках підприємства.
Рекомендації	Пояснення
Вдосконалення системи контролю	Підприємствам слід розробити та впровадити ефективну систему контролю за визнанням та оцінкою заборгованості, що допоможе попередити можливі помилки та зменшити ризики.
Застосування міжнародних стандартів	Використання міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності сприятиме збільшенню прозорості та надійності звітності підприємства.

Для обґрунтування необхідності застосування конкретних методів оцінки необхідно враховувати цілі та очікувані результати, які користувачі прагнуть отримати із наданням інформації. Важливо розрізняти різні концепції оцінки, такі як економічна, юридична і бухгалтерська, оскільки вони можуть мати відмінні підходи та методології в залежності від специфіки завдань та цілей(таблиця 1.7).

Таблиця 1.7

Види концепцій оцінок відповідно до бажаних цілей та результатів

Концепція оцінки	Суть
Економічна	Побудована на засадах взаємодії попиту та пропозиції, конкурентної боротьби, передбачення та очікувань, дана концепція передбачає необхідність визначення майбутньої вартості об'єкта на основі нинішньої оцінки очікуваного потоку майбутніх доходів.
	Має своєю основою вирішення специфічних завдань,

Юридична	пов'язаних із передачею власницьких прав на майно суб'єкта господарювання або виконанням комерційних угод. Дана концепція ґрунтується на визначенні ринкової вартості даного об'єкта.
Бухгалтерська	Її основна мета полягає в зборі повної, обґрунтованої та достовірної інформації про об'єкти бухгалтерського обліку, представлену у валютній формі. Головною метою бухгалтерської оцінки є створення умов для об'єктивного розрахунку фінансових результатів діяльності підприємства. З цієї причини, ця концепція оцінки найбільш відповідає історичній (первісній, фактичній) вартості об'єкта, яка постійно підтримується в актуальному стані.

Дебіторська заборгованість підлягає перевірці на предмет можливого знецінення або неповернення. У таких випадках, підприємство повинно створити резерви для покриття можливих збитків. Для ведення обліку резерву можливих боргів використовують рахунок 38 «Резерв сумнівних боргів». За кредитом рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» фіксується утворення резерву сумнівних боргів. У цій операції кореспондується з рахунками обліку витрат. За дебетом рахунку 38 відбувається списання сумнівної заборгованості відповідно до кореспондуючого рахунку обліку дебіторської заборгованості або зменшення нарахованих резервів, яке відображається у кореспонденції з рахунком обліку доходів. Щоб оцінити, що вважають резервом використовують НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», згідно з яким величину резерву сумнівних боргів визначається за одним із методів:

- застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості.
- застосування коефіцієнта сумнівності.
- за методом застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості величина резерву визначається на підставі аналізу платоспроможності окремих дебіторів.
- за методом застосування коефіцієнта сумнівності величина резерву розраховується множенням суми залишку дебіторської заборгованості на початок періоду на коефіцієнт сумнівності.

Коефіцієнт сумнівності розраховується наступними способами:

- визначення питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході.
- класифікації дебіторської заборгованості за строками непогашення.
- визначення середньої питомої ваги списаної протягом періоду дебіторської заборгованості у сумі дебіторської заборгованості на початок відповідного періоду за попередні 3-5 років.
- Визначена на основі класифікації дебіторської заборгованості величина сумнівних боргів на дату балансу становить залишок резерву сумнівних боргів на ту саму дату.
- Залишок резерву сумнівних боргів на дату балансу не може бути більшим, ніж сума дебіторської заборгованості на ту саму дату.

У відповідності з НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [25] зазначено, що створення резерву сумнівних боргів не передбачено в частині поточної дебіторської заборгованості, якщо дебіторську заборгованість визнають безнадійною, то вона списується з балансу із відображенням її у складі інших операційних витрат.

Резерв для покриття можливих збитків або резерв для неповернення дебіторської заборгованості є важливою складовою фінансового управління підприємством та бухгалтерського обліку. Цей резерв створюється з метою врахування можливих збитків або неповернення коштів від боржників, які є дебіторською заборгованістю підприємства.

Створення резерву для покриття можливих збитків має на меті визнання того, що не всі зобов'язання можуть бути повністю виконані. Підприємство може стикнутися з різними ризиками, такими як фінансова нестабільність боржників, їх банкрутство, неплатоспроможність тощо. Тому, створюючи резерв, підприємство готується до можливості збитків та зменшує вплив цих ризиків на свої фінансові результати.

Оцінка резерву полягає в прийнятті рішення щодо того, скільки коштів

слід відвести для покриття можливих збитків. Ця оцінка базується на ризиках, пов'язаних з конкретними зобов'язаннями та наявності об'єктивних доказів, які свідчать про можливість збитків. Оцінка також може включати аналіз історичних даних та попередніх досвідів з несплати боргів.

Резерв для покриття можливих збитків перевіряється та оновлюється регулярно. Якщо ситуація з боржниками змінюється, існують нові інформаційні дані або змінюються умови відкладення платежів, резерв може бути коригований відповідно до цих змін.

Створення резерву для покриття можливих збитків є важливою складовою обліку та фінансового управління, оскільки воно допомагає підприємству керувати ризиками та забезпечити більш точне відображення своєї фінансової стабільності в звітності.

У відповідності з НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [26] також зазначено, що довгострокова дебіторська заборгованість відображається в балансі за її теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від виду заборгованості та умов її погашення. Якщо ж розглядати дебіторську заборгованість за розрахунками з бюджетом, то така заборгованість включає заборгованість фінансових і податкових органів, а також авансові платежі, переплату за податками і зборами, іншими платежами до бюджету та відображається в балансі із виділенням заборгованості з податку на прибуток [26].

Оцінка та визнання кредиторської заборгованості є важливими процедурами в обліку та фінансовому звітуванні підприємств. Ці процеси дозволяють підприємствам відстежувати та визнавати зобов'язання перед своїми постачальниками, контролювати фінансову стійкість та оптимізувати управління грошовими потоками. Важливим аспектом визнання кредиторської заборгованості є дотримання бухгалтерських стандартів і вимог, оскільки це впливає на точність фінансової звітності підприємства та його здатність до фінансового аналізу.

Кредиторська заборгованість є результатом зобов'язань підприємства та

відображається у пасиві його балансу.

Зобов'язання визнаються кредиторською заборгованістю у таких обставинах:

➤ Ці зобов'язання відображені у поточний час та є результатом минулих фактів у господарському житті, таких як отримані запаси, послуги або завдана шкода, за яку підприємство несе відповідальність.

➤ Підприємство визнає необхідність майбутніх платежів кредиторам для підтримання господарських зв'язків з ними згідно з нормальним ходом підприємницької діяльності.

➤ Хоча виконання зобов'язань має бути безсумнівним, майбутні платежі можуть мати ймовірний характер, оскільки можуть виникнути ускладнення з оплатою.

➤ Хоча строки виконання зобов'язань можуть бути визначені, точна дата виконання може бути невідомою.

➤ Суб'єкт, щодо якого виникли боргові зобов'язання, має бути ідентифікованим як особа, навіть якщо в момент виникнення зобов'язання суб'єкт може бути неідентифікованим.

У підсумку, визнання та оцінка дебіторської та кредиторської заборгованості вимагає дотримання об'єктивних критеріїв та принципів бухгалтерського обліку для забезпечення точності та надійності фінансової звітності підприємства. Правильна оцінка та визнання кредиторської заборгованості є важливою складовою фінансового управління підприємства та допомагає забезпечити фінансову стабільність та довгострокову успішність.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Дослідивши теоретичні основи дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємствах малого бізнесу варто зазначити велику працю різних вчених та науковців над вивченням поняття обох заборгованостей. Дебіторська та кредиторська заборгованість відіграють важливу роль та мають основоположне значення в операційній діяльності

підприємства. Зобов'язання перед дебіторами становлять значущу частину оборотних активів та визначаються як загальна сума боргів, яку має суб'єкт господарювання від своїх клієнтів на певну дату. Кредиторська заборгованість визначається як сума заборгованості суб'єкта господарювання перед іншими фізичними або юридичними особами.

Ефективна класифікація дебіторської заборгованості дозволяє підприємствам аналізувати та контролювати їхню фінансову стабільність, ліквідність та ризики. Даний процес вимагає постійного аналізу та оновлення класифікаційних моделей, щоб відповідати змінам у фінансових умовах та ринкових потребах. Класифікація кредиторської заборгованості є складним питанням та викликає зацікавленість вчених. Вона визначає різні аспекти стягнення та управління фінансовими зобов'язаннями перед кредиторами та постачальниками. Задля успішного управління фінансовою стійкістю підприємства важливо мати розуміння різних видів дебіторської та кредиторської заборгованості, їх класифікацій за різними параметрами, такими як строки погашення, умови оплати та типи дебіторів та кредиторів.

Оцінка та визнання зобов'язань за кредиторською заборгованістю є важливими етапами в обліку та фінансовому звітуванні підприємств. Точна оцінка та визнання зобов'язань є ключовим елементом фінансового управління підприємства, сприяючи забезпеченню фінансової стабільності та досягненню довгострокового успіху. Ці процедури дозволяють компаніям відстежувати та визнавати свої зобов'язання перед постачальниками, контролювати фінансову стійкість та оптимізувати управління грошовими потоками.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ТЗОВ «СКОРПІОН»

2.1 Особливості організації обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на деревообробному підприємстві

Організація обліку бухгалтерських операцій деревообробного підприємства відповідно до чинного законодавства та внутрішніх організаційних документів лежить у сфері компетенції його власників. Важливо зазначити, що посадові особи мають нести повну відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення проведення всіх господарських операцій в відповідних первинних документах, ведення оброблених записів, реєстраційних книг та звітів протягом визначеного періоду, який не може бути менше трьох років.

Під час здійснення своєї виробничо-господарської діяльності, підприємства вступають у взаємовідносини з іншими суб'єктами господарювання та фізичними особами. Сфера цих відносин охоплює такі аспекти, як формування основних та оборотних активів, реалізація наданих товарів та послуг, розподіл прибутку, співпраця з фінансовими установами та органами соціального захисту.

Зазначено, що суб'єкти господарювання також можуть укладати відносини з фізичними особами, наприклад, для забезпечення фінансової підтримки житлового будівництва. Варто відзначити, що несвоєчасне та неналежне ведення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємствах, що займаються обробкою деревини, може призвести до втрати облікової інформації, викривлення її суті та зниження рівня достовірності, що негативно впливає на управління дебіторською та кредиторською заборгованістю та загальний менеджмент підприємства.

Загалом, організація бухгалтерського обліку поточної та довгострокової

дебіторської та кредиторської заборгованості включає в себе послідовні дії, спрямовані на забезпечення швидкого та точного отримання об'єктивних даних щодо заборгованості, які можуть бути використані різними зацікавленими сторонами для контролю та оцінки впливу цього показника на фінансовий стан та ефективність діяльності суб'єкта господарювання

Деревообробні підприємства є важливою складовою лісової промисловості та господарського сектору багатьох країн. Зокрема, на Прикарпатті підприємства з виготовлення деревини є важливою частиною регіональної економіки, сприяючи розвитку і забезпеченню робочих місць в регіоні. Дослідження обліку та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості проведено на Товаристві з обмеженою відповідальністю «Скорпіон» (далі по тексту – ТзОВ «Скорпіон»).

Воно було створене у 2003 році, про що свідчить свідоцтво про державну реєстрацію. У свідоцтві зазначено ідентифікаційний код юридичної особи, місце знаходження товариства, місце проведення державної реєстрації.

У відповідності до Статуту ТзОВ «Скорпіон» визначено головні цілі й завдання підприємства, які відображено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Головні цілі та завдання діяльності ТзОВ «Скорпіон»

Цілі та завдання	Пояснення
Участь у формуванні та розвитку ринкових відносин	Товариство активно сприяє розвитку конкурентного середовища та взаємодії на ринку.
Сприяння соціально-економічному розвитку регіону	Підприємство приділяє важливу увагу підтримці регіонального економічного розвитку та створенню робочих місць в місцевій громаді.
Підвищення ефективності використання місцевих і залучених ресурсів	Товариство оптимізує використання ресурсів, зокрема місцевих і закуплених, для підвищення продуктивності
Створення нових місць для працевлаштування	Підприємство активно розглядає можливості розширення і створення додаткових робочих місць.

Отримання прибутку власниками	Звісно, однією з головних мет цього підприємства є забезпечення прибутку для його власників.
Покращення матеріальних, виробничо-побутових умов працівників	Товариство забезпечує поліпшення умов праці для своїх співробітників, включаючи інфраструктуру та робоче середовище.

Щодо предмету діяльності Товариства, він включає наступні напрямки:

1. Лісопильне та стругальне виробництво: Виробництво різних дерев'яних продуктів, включаючи паркет, покриття для підлоги, та інші вироби.
2. Оптова торгівля деревиною та будівельними матеріалами: Підприємство займається оптовою торгівлею як необробленою деревиною, так і продукцією первинного оброблення деревини.
3. Діяльність посередників у торгівлі: Товариство виконує функції посередника в оптовій та роздрібній торгівлі деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічними виробами.
4. Лісозаготівлі: Заготівля круглого лісоматеріалу, паливної деревини та деревного вугілля в лісі.
5. Інші види діяльності: Товариство може займатися іншими видами фінансово-господарської діяльності, які не суперечать законодавству України.

Що стосується структури управління Товариством, вона включає Загальні збори акціонерів та виконавчий орган. Головним органом є Загальні збори акціонерів, склад яких визначається пропорційно їхнім внескам у статутний капітал.

Виконавчим органом є Директор, який відповідає за поточне керівництво діяльністю Товариства, крім питань, які належать до компетенції Загальних зборів акціонерів.

Окрім того, головним бухгалтером відведено важливу роль у веденні обліку та підготовці фінансової звітності, включаючи ведення бухгалтерського обліку відповідно до стандартів П(С)БО.

Товариство використовує сучасні програми, такі як «1С Бухгалтерія» і «ART.ZVIT» для автоматизованого бухгалтерського обліку, що полегшує ведення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості, обліку заробітної плати та розрахунків з підзвітними особами.

На підприємстві ТзОВ «Скорпіон» бухгалтерський облік здійснюється згідно Наказу про облікову політику №1-0. Тут зазначено облікові методи та процедури, які фірма використовує для ведення бухгалтерського обліку та подання фінансової звітності.

ТзОВ «Скорпіон» дотримується стандартів П(С)БО та оподатковується за спрощеною системою оподаткування, відповідно до чинного законодавства України. Також воно має право здійснювати зовнішньоекономічну діяльність у відповідності до законодавства.

На фірмі всі первинні документи обліку розрахунків з дебіторами та кредиторами є підставою для контролю відносин з покупцями (рис. 2.1).

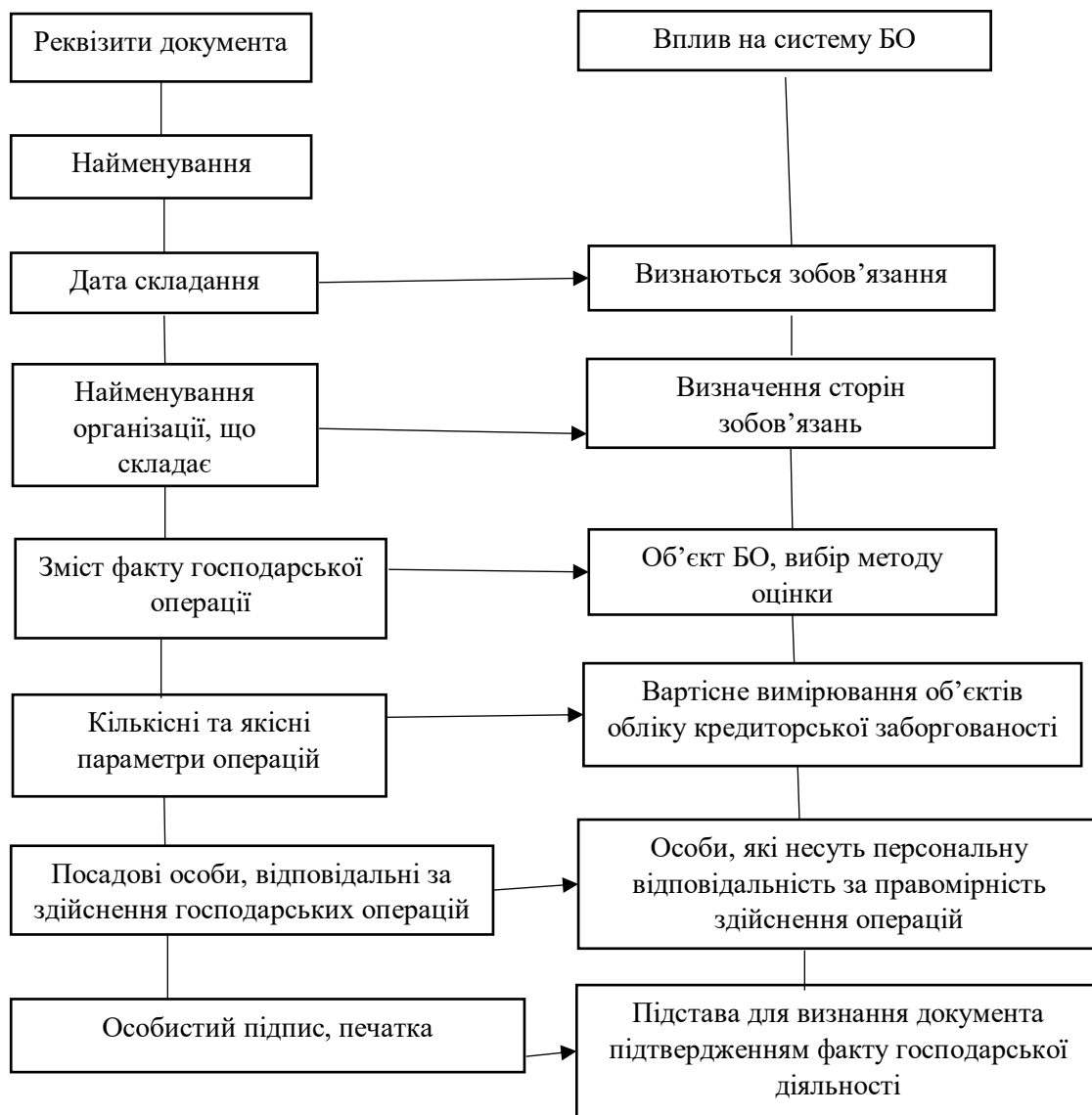

Рис. 2.1. Заповнення первинних документів

Основними первинними документами для ведення обліку розрахунків на підприємстві є:

1) Виникнення заборгованості:

- рахунки-фактури;
- накладні: податкові, товаро-транспортні;
- акти прийнятих робіт;

2) Погашення заборгованості:

- прибутковий касовий ордер;
- виписка з банку та ін.

Отже, ТЗОВ «Скорпіон» веде свою діяльність, дотримуючись законодавчих вимог та стандартів, що регулюють фінансову та господарську

діяльність підприємства.

Під час аналізу ведення обліку дебіторської заборгованості в компанії ТзОВ «Скорпіон» було виявлено використання стандартних форм документів для документування цього процесу. Загалом, на підприємстві відсутній чіткий графік документообігу. Це може вказувати на недосконалість системи обліку на компанії, оскільки створення графіку документообігу допомагає покращити внутрішній контроль та оптимізувати співпрацю з підрозділами та підрядниками, що впливають на якість обліково-аналітичної інформації.

Впровадження графіку документообігу на підприємстві ТзОВ «Скорпіон» є рекомендованим заходом. Це допоможе оптимізувати всі процеси обліку та контролю, а також покращити управління деревообробним бізнесом. Створення графіку документообігу сприятиме більш якісній взаємодії з контрагентами та забезпечить більш ефективний контроль над фінансовими процесами.

В ході дослідження були виявлені певні недоліки, проте головний бухгалтер компанії врахував їх та відповідно до пропозицій, обіцяв покращити процес обліку дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства. Компанія ТзОВ «Скорпіон» продовжує здійснювати точний та докладний облік своєї діяльності, розвиваючи співпрацю з різними партнерами та покращуючи якість свого бізнесу в сфері деревообробки на території України.

2.2 Методика синтетичного та аналітичного обліку дебіторської і кредиторської заборгованості

Синтетичний та аналітичний облік дебіторської та кредиторської заборгованості являє собою важливу складову фінансового обліку підприємства. Синтетичний облік включає в себе ведення загальних облікових записів для всієї заборгованості, тоді як аналітичний облік передбачає розбиття цих записів на окремі деталізовані облікові картки для кожного клієнта або постачальника. Надходження або формування в бухгалтерії підприємства усіх первинних документів повинно беззаперечно та повністю

відображено в бухгалтерському обліку. Ця інформація подальше проходить облік за відповідними рахунками та реєструється в бухгалтерських регістрах. Спеціально створений план рахунків бухгалтерського обліку та відповідна інструкція до нього служать основою для здійснення синтетичного обліку розрахунків з дебіторами та кредиторами.

На підприємстві ТзОВ «Скорпійон» для ведення дебіторської заборгованості використовують субрахунки 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями», 371 «Розрахунки за виданими авансами», 372 «Розрахунки з підзвітними особами», 377 «Розрахунки з іншими дебіторами»(таблиця 2.2).

Аналітичний облік рахунку 36 ведеться за кожним покупцем і замовником, за кожним пред'явленим до сплати рахунком, за кожною подією. З цією метою підприємство ТзОВ «Скорпійон» веде картки аналітичного обліку на кожного дебітора, а також оборотно-сальдову відомість, де відображено обороти за певний період з контрагентами та сальдо на початок і кінець періоду. На підставі цих документів на підприємстві складається Журнал-ордер і Відомість по рахунку 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» за певний період.

Таблиця 2.2

Характеристика рахунків за розрахунками з дебіторами

Номер та назва рахунку	Призначення рахунку
361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»	На даному рахунку фіксується заборгованість дебіторів за наданою продукцією, готовими виробами, виконаними роботами та наданими послугами. Сума цієї дебіторської заборгованості враховується в повному обсязі, охоплюючи всю суму платежу, яку має здійснити покупець, включаючи і непрямі податки, які враховуються у ціні (наприклад, ПДВ та акциз). На цьому рахунку передбачено створення резерву для сумнівних боргів(не створюється на підприємстві ТзОВ «Скорпійон»).
371 «Розрахунки за виданими авансами»	Обліковується заборгованість, що виникла внаслідок попередньої оплати, або ж авансу, який був сплачений постачальнику. Сума боргу

	включає не лише основну суму, а й непрямі податки, такі як ПДВ і акциз, які були вже сплачені постачальнику.
372 «Розрахунки з підзвітними особами»	Проводиться облік операцій, пов'язаних із розрахунками з працівниками, які зобов'язані скласти авансовий звіт, що відображає використання коштів, виділених для службових відряджень або витрат під звіт. Стан рахунку вказує на наявність суми, яка ще не була звітувана працівником підприємства.
377 «Розрахунки з іншими дебіторами»	На цьому рахунку фіксується облік поворотної фінансової допомоги з терміном до 12 місяців, інших видів короткострокових позик, включаючи позики спрямовані на підтримку працівників. Також можливий облік операцій, які не є ключовими для діяльності підприємства, таких як доходи від оренди рухомого і нерухомого майна.

На підприємстві ТзОВ «Скорпіон» кредиторська заборгованість обліковується на рахунках шостого класу. Це свідчить про те, що підприємство немає довгострокових зобов'язань та, одночасно, демонструє, що ця компанія може виконувати свої зобов'язання протягом операційного циклу. Необхідно відзначити, що час від часу на рахунках шостого класу може з'являтися надлишок або недостача коштів. Наприклад, рахунок 641 при відображенні податкового кредиту та податкового зобов'язання може мати перевищення або недолік коштів на боці дебету чи кредиту. Дебетовий залишок на рахунку означає, що державі належить сума податкового кредиту (тобто сума придбаних активів та послуг перевищує обсяг реалізації). Кредитовий залишок на рахунку вказує на заборгованість підприємства щодо внесення податкових зобов'язань (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

Типова кореспонденція рахунків обліку розрахунків з покупцями і

замовниками у ТзОВ «Скорпіон»

№ з/п	Назва господарської операції	Обороти		Назва бухгалтерського регістру або номер додатку
		Дебет	Кредит	
1	Відвантажено товар вітчизняному покупцю	361	701	Договір купівлі-продажу
2	Відображено ПДВ	701	643	Податкова накладна, зареєстрована в ЄРПН.
3	Отримано від покупця оплату за товар	311	361	Виписка банку
4	Отримано готівку від покупців та замовників за відвантажену продукцію	301	361	ПКО
5	Отримано орендну плату	311	377	Акт наданих послуг
6	Видано під звіт грошові кошти	372	30	Авансовий звіт
7	Перераховано передоплату постачальнику	371	311	Платіжне доручення

Рахунки та субрахунки, що використовують бухгалтери підприємства для ведення кредиторської заборгованості:

- 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
- 64 «Розрахунки за податками та платежами»
- 65 «Розрахунки за страхування»
- 66 «Розрахунки за виплатами працівникам»
- 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» (таблиця 2.4).

У сфері аналітичного обліку для відображення розрахункових операцій, операцій щодо визнання та погашення поточних зобов'язань використовують Журнали-ордери.

Характеристика рахунків за розрахунками з кредиторами

Номер та назва рахунку	Призначення рахунку
631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	На даному рахунку за кредитом відображається заборгованість за отримані від кредиторів(постачальників) ТМЦ, виконані роботи, послуги, тощо. За дебетом відображається погашення, списання заборгованості. Сума цієї кредиторської заборгованості проводиться в повному обсязі, охоплюючи всю суму платежу, яку має здійснити покупець, включаючи і непрямі податки, які враховуються у ціні (наприклад, ПДВ).
64 «Розрахунки за податками та платежами»	Рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами» призначений для узагальнення інформації про розрахунки, які здійснюються підприємством щодо різних видів платежів до бюджету. Це включає оплату податків, які утримуються з зарплати працівників, а також платежі за фінансові санкції, які спрямовуються на дохід бюджету. Рахунок 64 відображає нараховані платежі до бюджету (за кредитом) та належні до відшкодування податки (за дебетом), а також оплату, списання тощо.
65 «Розрахунки за страхуванням»	Рахунок 65 в бухгалтерському обліку використовується для фіксації розрахунків, пов'язаних із відрахуваннями на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, індивідуальним страхуванням персоналу підприємства, страхуванням майна та іншими операціями, пов'язаними із страхуванням. На рахунку 65 «Розрахунки за страхуванням» за кредитом фіксується сума нарахованих зобов'язань зі страхування, а також кошти, отримані від страхових організацій, а за дебетом рахунку реєструється погашення заборгованості та витрати, пов'язані із оплатою страхування на підприємстві.
66 «Розрахунки за виплатами працівникам»	Рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» призначений для узагальнення інформації про розрахунки, пов'язані із виплатами працівникам. Ці виплати включають як обліковий, так і необліковий склад підприємства та охоплюють оплату праці за всіма видами заробітної плати, премій, допомог та інше. Рахунок використовується для фіксації сум, які не були отримані в установлений строк з каси підприємства для

	виплат працівникам, а також для інших поточних виплат.
685 «Розрахунки з іншими кредиторами»	Проводиться облік операцій, які не підлягають участі у бухгалтерському обліку на інших субрахунках рахунку 68 «Розрахунки за іншими операціями». Конкретно це стосується операцій, здійснюваних з різними ФОП та які мають некомерційний характер.

Типові кореспонденції рахунків обліку розрахунків з кредиторами на підприємстві відображено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

**Типова кореспонденція рахунків обліку розрахунків з кредиторами у
ТзОВ «Скорпіон»**

№ з/п	Назва господарської операції	Обороти		Назва бухгалтерського регістру або номер додатку
		Дебет	Кредит	
1	Отримано сировину від постачальника	201	631	Накладна
2	Відображено ПДВ	644	631	Податкова накладна, зареєстрована в ЄРПН.
3	Здійснено оплату за товар	631	311	Платіжне доручення
4	Нараховано заробітню плату працівнику адмінперсоналу	92	661	Табель, розрахунково-платіжна відомість
	Утримано ПДФО	661	641.1	розрахунково-платіжна відомість
	Утримано ВЗ	661	642.6	розрахунково-платіжна відомість
5	Нараховано ЄСВ працівнику адмінперсоналу	92	65	розрахунково-платіжна відомість
6	Виплачено заробітню плату	661	301	ВКО, платіжна відомість
7	Нарахована орендна плата	23	685	Акт наданих послуг

Синтетичний облік полягає в обліку всієї дебіторської та кредиторської

заборгованості в одному загальному обліковому реєстрі. Основні етапи синтетичного обліку включають:

- Створення облікових рахунків.

Підприємство створює облікові рахунки для дебіторської та кредиторської заборгованості в загальній бухгалтерії.

- Фіксація операцій.

Усі операції, пов'язані з дебіторською та кредиторською заборгованістю, фіксуються в цьому обліковому реєстрі. Це може включати виписку рахунків, оплату від клієнтів, отримання рахунків від постачальників і т. д.

- Складання звітності.

На основі синтетичного обліку складаються фінансові звіти, такі як баланс та звіт про прибуток і збитки. У цих звітах об'єднана вся дебіторська та кредиторська заборгованість.)

Синтетичний облік надає загальний огляд фінансового стану підприємства, але для деталізованого аналізу може знадобитися аналітичний облік.

Аналітичний облік передбачає детальне розбиття дебіторської та кредиторської заборгованості на окремі облікові картки для кожного клієнта або постачальника. Основні етапи аналітичного обліку включають:

- Створення облікових карток.

Для кожного клієнта (дебітора) або постачальника (кредитора) створюється окрема облікова картка.

- Фіксація операцій.

Кожна операція (наприклад, виписка рахунків, оплата, розрахунок знижок) фіксується на відповідних облікових картках.

- Контроль та аналіз.

За допомогою аналітичного обліку можна вести контроль за заборгованістю кожного клієнта чи постачальника окремо, а також аналізувати платіжні звички та підготувати звіти зі збору боргів.

- Звітність.

Аналітичний облік дозволяє складати докладні звіти про стан заборгованості для кожного контрагента.

Обидві методики, синтетичний і аналітичний облік мають важливе значення для підприємств, оскільки синтетичний облік допомагає узагальнити фінансову інформацію для потреб зовнішнього звітування, в той час як аналітичний облік дозволяє здійснювати деталізований аналіз фінансових відносин з окремими контрагентами та приймати стратегічні рішення щодо управління заборгованістю.

2.3 Розкриття інформації про дебіторську та кредиторську заборгованість у фінансовій звітності

Відображення інформації з дебіторської та кредиторської заборгованості у фінансовій звітності є важливою частиною фінансового обліку підприємства. Первинні документи в бухгалтерському обліку є основним джерелом інформації, яку необхідно зафіксувати в усіх регістрах бухгалтерського обліку. Другим етапом у реєстрації цієї інформації в обліку є внесення даних для формування фінансової звітності підприємства та подання її вчасно. Отже, важливо враховувати, що первинні документи також мають вплив на процес формування фінансової звітності ТЗОВ «Скорпіон». Для правильного представлення цих показників у фінансовій звітності дотримуються певних стандартів та правил.

Перед складанням щорічної фінансової звітності та включенням дебіторської та кредиторської заборгованості в неї на підприємстві «Скорпіон» проводиться надзвичайно важливий етап - інвентаризація. Інвентаризація - це процедура перевірки та фактичного підтвердження наявності активів підприємства та порівняння їх даних із обліковими записами. Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» встановлює обов'язок суб'єктів господарювання проводити інвентаризацію активів і зобов'язань, під час якої фактична наявність, стан і оцінка об'єктів

обліку перевіряються і зафіксовуються.

Інвентаризація означає перевірку наявності та стану контрольованих об'єктів за допомогою спостережень, вимірювань, записів та порівняння отриманих даних. Кожен рік, перед підготовкою фінансової звітності, підприємство «Скорпіон» систематично проводить інвентаризацію. Основною метою цієї процедури є забезпечення точності та надійності даних, що відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Інвентаризація також має за мету визначити фактичну наявність активів і порівняти її з обліковими даними, а також перевірити відповідність облікових записів щодо фінансових зобов'язань.

Об'єкти та регулярність інвентаризації визначаються керівником підприємства. Важливо зазначити, що інформація за розрахунками з дебіторами та кредиторами відображається майже в усіх фінансових звітах (окрім форми № 4). Нижче проведений аналіз відображення дебіторської та кредиторської заборгованості в звітності ТзОВ «Скорпіон» (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6

Відображення дебіторської та кредиторської заборгованості в звітності ТзОВ «Скорпіон»

№	Назва фінансового звіту	Код рядка та назва статті
1	Баланс	Розділ II (актив) – Оборотні активи. 1125 - «Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги»; 1130 – «Дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами»; 1155 – «Інша поточна дебіторська заборгованість»; Розділ III (пасив) – Поточні зобов'язання і забезпечення.
2	Звіт про фінансовий результат	2180 – «Інші операційні витрати»
3	Звіт про рух грошових Коштів	Дані звіт та примітки ТзОВ «Скорпіон» не складає, оскільки перебуває на спрощеній системі оподаткування.
4	Примітки до фінансової звітності	

Усі ці фінансові звіти повинні бути підготовлені відповідно до відповідних бухгалтерських стандартів та правил, таких як МСФО (Міжнародні стандарти фінансової звітності) або національні стандарти бухгалтерського обліку. Вони допомагають інвесторам, кредиторам, урядовим органам та іншим зацікавленим сторонам зрозуміти фінансовий стан та фінансові результати підприємства на підставі інформації про дебіторську та кредиторську заборгованість.

Дебіторська заборгованість включається до активів балансу та представляє собою суму коштів, які підприємство очікує отримати від своїх клієнтів. Кредиторська заборгованість включається до пасивів балансу та показує зобов'язання підприємства перед постачальниками та іншими кредиторами. Нижче проведений аналіз відображення дебіторської та кредиторської заборгованості в балансі за відповідними видами розрахунків ТЗОВ «Скорпіон» (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7

Відображення дебіторської та кредиторської заборгованості у балансі за відповідними видами розрахунків

Рядок балансу	Стаття заборгованості	Рахунок синтетичного обліку	Заборгованість, що включається до статті	Організація аналітичного обліку
1125	ДЗ за товари, роботи, послуги	36	Заборгованість покупців або замовників за надані їм продукцію, товари, роботи або послуги (крім заборгованості, забезпеченої векселем)	За кожним покупцем та замовником за кожним пред'явленим до сплати рахунком за поставлені товари (роботи, послуги)
1130	ДЗ за розрахунками за виданими авансами	371	Сума авансів, наданих іншим підприємствам у рахунок наступних платежів	За кожним дебітором, за видами заборгованості, термінами її виникнення й

				погашення
1615	Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	63	Заборгованість постачальникам і підрядникам за матеріальні цінності, виконані роботи й отримані послуги (крім заборгованості, забезпеченої вексями)	За кожним постачальником та підрядником у розрізі кожного документа (рахунка) на сплату
1620	Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	64	Для узагальнення інформації про розрахунки підприємства за усіма видами платежів до бюджету	Облік податків, які нараховуються чи сплачуються відповідно до чинного законодавства

Дебіторська та кредиторська заборгованість належить до майна підприємства та відображається у відповідних статтях активу та пасиву балансу. Фінансова звітність підприємства ТЗОВ «Скорпіон» складається згідно П(с)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства». Він складається з двох частин: Балансу (форму №1-м) та Звіту про фінансові результати (форма №2-м). Відображається дебіторська заборгованість у розділі 2 «Оборотні активи», а кредиторська – в розділі 3 «Поточні зобов'язання».

Підсумовуючи, варто зазначити, що важливою особливістю обох видів заборгованості є їх відображення в оборотному капіталі підприємства, який визначається як різниця між оборотними активами та оборотними зобов'язаннями. Взаємний баланс між дебіторською та кредиторською заборгованістю у балансі свідчить про фінансову стійкість та ліквідність підприємства, що є важливим показником для зацікавлених сторін, таких як кредитори, інвестори та регулятори.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Робота над вивченням організації і методики обліку дебіторської та кредиторської заборгованості в системі управління ТзОВ «Скорпіон» дозволила дійти висновку, що підприємства з виготовлення деревини, якою є досліджувана фірма, є важливою частиною регіональної економіки, сприяючи розвитку і забезпеченню робочих місць в регіоні. В цілому, ТзОВ "Скорпіон" продовжує проводити детальний та точний облік своєї діяльності, активно розширюючи співпрацю з різними партнерами та постійно удосконалюючи якість свого бізнесу в сфері деревообробки на території України.

Синтетичний облік передбачає реєстрацію всієї дебіторської та кредиторської заборгованості в єдиному загальному обліковому реєстрі. Аналітичний облік на підприємстві ведеться за кожним покупцем і замовником, за кожним пред'явленим до сплати рахунком, за кожною подією. З цією метою підприємство ТзОВ «Скорпіон» веде картки аналітичного обліку на кожного дебітора, а також оборотно-сальдову відомість, де відображено обороти за певний період з контрагентами та сальдо на початок і кінець періоду.

Важливою частиною фінансового обліку підприємства є відображення інформації з дебіторської та кредиторської заборгованості у фінансовій звітності. Дослідивши дане питання у фінансовій звітності ТзОВ «Скорпіон», можна сказати, що відображення відбувається чітко, детально та в повному обсязі, що є важливим показником для зацікавлених сторін, наприклад інвесторів.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ТЗОВ «СКОРПІОН»

3.1 Оцінка стану, структури і динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості на деревообробному підприємстві

Виникнення зобов'язань, що створюють дебіторську заборгованість, представляє собою природну складову фінансово-господарської діяльності підприємства. Для кожного учасника господарювання важливо оптимізувати рівень цієї заборгованості. Це має своє коріння у тому, що зменшення дебіторської заборгованості є резервом для зниження фінансових витрат підприємства та прискорення обігу фондів. Для будь-якого підприємства дебіторська заборгованість має ключове значення, оскільки вона є інструментом фінансування для дебіторів на основі отримання товарів, послуг або праці на безвідсотковій основі.

Розмір дебіторської заборгованості визначається обсягом продажів, умовами оплати покупцями (передоплата, подальші виплати), строками погашення, дисципліною оплати покупців, контролем за дебіторською заборгованістю та претензійною роботою на підприємстві. Різке збільшення дебіторської заборгованості та її частки у поточних активах може свідчити про неправильну кредитну політику підприємства щодо покупців або збільшення обсягу продажів, або про неспроможність та банкрутство окремих покупців.

Чинники зростання статей дебіторської заборгованості можуть включати:

- необачну кредитну політику підприємства щодо покупців;
- банкрутство або неплатоспроможність деяких споживачів;
- надмірні темпи зростання обсягу продажів;
- труднощі в реалізації продукції.

Скорочення дебіторської заборгованості оцінюється позитивно, якщо воно відбувається за рахунок скорочення строків її погашення. Проте, якщо дебіторська заборгованість зменшується через зменшення відвантаження продукції, це може свідчити про зниження активності підприємства.

Зростання дебіторської заборгованості не завжди є негативним, а зниження - позитивним. Важливо розрізняти нормальну та прострочену заборгованість. Прострочена заборгованість може створити фінансові труднощі, а затримка коштів у дебіторській заборгованості призведе до зниження оборотності капіталу. Дослідження дебіторської заборгованості підприємства дозволяє оцінити можливі прибутки від штрафів, пені та неустойок від дебіторів, які несвоєчасно сплачують.

Кредиторська заборгованість на підприємстві відображає сукупність фінансових зобов'язань перед постачальниками, кредиторами та іншими контрагентами, які мають бути сплачені в майбутньому. Це можуть бути невиконані оплати за поставлені товари чи послуги, кредити, забезпечені чи не забезпечені борги.

До переваг збільшення кредиторської заборгованості відносять:

- Збереження готівки та ліквідності, що дозволить підприємству використовувати більше власних коштів для інших цілей, таких як інвестування чи оплата нагальних потреб.
- Поліпшення фінансового стану, оскільки заборгованість є видом кредиту без відсотків і може бути використана для власних потреб підприємства.

В свою чергу, недоліками збільшення кредиторської заборгованості науковці називають:

- Погіршення фінансової стійкості, що може призвести до зниження ліквідності та підвищення ризику фінансової нестабільності.
- Ризик негативного впливу на виробництво в разі, коли кредиторська заборгованість починає перевищувати рівень, який

може бути керований підприємством, оскільки це може призвести до збоїв у виробництві та поставках.

Що стосується зменшення кредиторської заборгованості, то це дуже позитивно вплине на відносини з кредиторами, знизить фінансовий ризик, допоможе відстрочити оплату чи навіть вплине на зниження цін на закупівельні партії.

Оцінка та управління кредиторською заборгованістю вимагає уважного підходу для збалансування між збільшенням готівки та оптимізацією виробничого процесу, забезпечуючи при цьому стійкість підприємства.

В економічній та фінансовій літературі підприємства зустрічаються з різними підходами до управління дебіторською та кредиторською заборгованістю.

Існує ситуація, коли кредиторська заборгованість підприємства перевищує дебіторську. Одні економісти-теоретики вважають, що це може свідчити про раціональне використання коштів, оскільки це означає залучення більшої кількості коштів у господарський оборот, ніж їх знебуття. Але для бухгалтерів така ситуація є лише негативною, оскільки підприємство все одно зобов'язане погасити свої борги, незалежно від стану дебіторської заборгованості.

Якщо дебіторська заборгованість перевищує кредиторську, це може вказувати на відволікання коштів з господарського обороту. Це може в подальшому вимагати залучення високої вартості кредитів або позик для забезпечення поточної виробничо-господарської діяльності підприємства. Значне перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською може створити загрозу фінансовій стійкості підприємства.

У сучасних умовах ведення бізнесу значного впливу набуває аналіз фінансового стану суб'єкта господарювання. Основним джерелом інформації про фінансовий стан компанії є фінансова звітність. Дебіторська заборгованість є частиною оборотних активів, а кредиторська заборгованість є частиною поточних зобов'язань, ці заборгованості мають великий вплив на

фінансовий результат. Для функціонування суб'єкта господарювання важливе місце посідає управління й аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості. Проводячи аналіз фінансового стану підприємства, доцільно вивчати динаміку, склад, структуру, причини, тривалість та давність створення заборгованості.

На підприємстві ТЗОВ «Скорпіон» проводиться комплексний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості. Він складається з п'яти основних етапів, зображених в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Етапи комплексного аналізу на підприємстві ТЗОВ «Скорпіон»

Етап 1	Встановлення мети, основних завдань, об'єктів аналізу заборгованості на ТЗОВ «Скорпіон».
Етап 2	Виявлення та оброблення основних джерел інформації.
Етап 3	Аналіз оцінки стану, структури та динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості; Аналіз оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості; Аналіз впливу дебіторської та кредиторської заборгованості на фінансовий стан.
Етап 4	Підбивання підсумків та складання висновків.
Етап 5	Ознайомлення директором з висновками та прийняття відповідних управлінських рішень задля вирішення виявлених проблем.

Метою комплексного аналізу є визначення об'ємності, доступності, своєчасності та доцільності ведення бізнесу фірми у взаємодії з дебіторами та кредиторами, виявлення певних факторів та визначення причин їх зміни.

Основними завданнями аналізу є:

- зробити порівняльний аналіз та оцінити розмір, структуру та динаміку поточної дебіторської та кредиторської заборгованості за видами;
- дослідити структури короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості відповідно до часу виникнення;
- виявити присутності існуючої сумнівної заборгованості.

Об'єктом аналізу є фінансовий стан підприємства. Відповідно до мети

та завдання аналізу, визначаються й джерела інформації. До них належать:

- Баланс підприємства;
- Звіт про фінансові результати;
- Примітки до річної фінансової звітності фірми.

На фірмі комплексний аналіз заборгованості проводять кожних три роки, беручи до уваги інформацію з фінансової звітності підприємства за останні три роки. Розглянувши перший та другий етапи, підприємство переходить до третього, найважчого та найбільш трудомісткого етапу, а саме аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості (далі ДЗ та КЗ) на підприємстві за 2020-2022рр., їх порівняльна оцінка відображена у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Порівняльна оцінка та аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві «Скорпіон» 2020-2022 рр.

Показники	Рік			Відхилення, +/-	
	2020	2021	2022	2020/ 2021	2021/ 2022
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	0,0	201,8	651,7	+201,8	+449,9
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	447,8	6,4	154,7	-441,4	+148,3
Інша поточна дебіторська заборгованість	16,4	6,6	241,2	-9,8	+234,6
Разом	464,2	214,8	1047,6	-249,4	+832,8
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	58,2	7,2	101	-51	+93,8
Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	458,1	61,3	42,1	-396,8	-19,2
Інша поточна кредиторська заборгованість	9,0	78,1	76,1	+69,1	-2
Разом	525,3	146,6	219,2	-378,7	+72,6

Проведений аналіз стану дебіторської заборгованості продемонстрував значні зміни в її структурі. Особливо варто відмітити дані балансу на кінець

2020р. та на кінець 2022р., де бачимо значне збільшення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на підприємстві. Поспілкувавшись з бухгалтерами на фірмі, дійшов висновку, що дана заборгованість погашається в перших числах наступного року, оскільки реалізація товару відбулася в останні дні грудня, а оплата згідно договору мала провестись протягом десяти днів від дати реалізації. Так як баланс складається станом на 31 грудня, а оплата була проведена в січні, наступного за звітнім, роком, тому бачимо таку велику суму дебіторської заборгованості в сумі 1047,6 тис.грн. станом на кінець 2022р.

Важливо відмітити той факт, що в 2020р. дебіторська та кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом склала 447,8 і 458,1 тис. грн відповідно. Це проста помилка у веденні обліку минулим головним бухгалтером. Для того, щоб привести в правильну відповідність, новим головним бухгалтером було проведено згортання дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом. Оскільки, підприємство подає дану звітність до Головного управління статистики в Івано-Франківській області і дані помилки не впливали на розрахунки з бюджетом, керівництво прийняло рішення не змінювати показник. Виявлено, що на початок 2021 року дебіторська та кредиторська заборгованість відсутня. За рік збільшення дебіторської та кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом склало 6,4 і 61,3 тис. грн відповідно.

Аналогічно до аналізу стану обох видів заборгованості, на підприємстві ТзОВ «Скорпіон» проводиться аналіз структури дебіторської та кредиторської заборгованості задля чіткої та повної інформації про фінансове становище заборгованості на підприємстві. Дану інформацію відображено в таблиці 3.3.

Аналіз структури дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві «Скорпіон» 2020-2022 рр.

Показники	Рік			Структура, %		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	0,0	201,8	651,7	0,0	94,0	62,2
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	447,8	6,4	154,7	96,5	2,9	14,8
Інша поточна дебіторська заборгованість	16,4	6,6	241,2	3,5	3,1	23,0
Разом	464,2	214,8	1047,6	100	100	100
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	58,2	7,2	101	11,1	4,9	46,1
Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	458,1	61,3	42,1	87,2	41,8	19,2
Інша поточна кредиторська заборгованість	9,0	78,1	76,1	1,7	53,3	34,7
Разом	525,3	146,6	219,2	100	100	100

Загалом, бачимо перевагу дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги в 2021р.(94%) та 2022р.(62,2%). Також варто відзначити зростання іншої поточної дебіторської заборгованості на 19,9% в 2022р.

Стосовно кредиторської заборгованості відмічаємо поступове зниження заборгованості за розрахунками з бюджетом до 19,2% в 2022р. Це свідчить, що підприємство намагається до кінця звітного періоду сплатити заборгованість в бюджет. Також інша поточна заборгованість має велику вагу в кредиторській заборгованості(53,3 та 34,7% в 2021-2022рр.)

Наочне відображення структури дебіторської та кредиторської заборгованості показано на графіках(рис. 3.1, рис. 3.2)

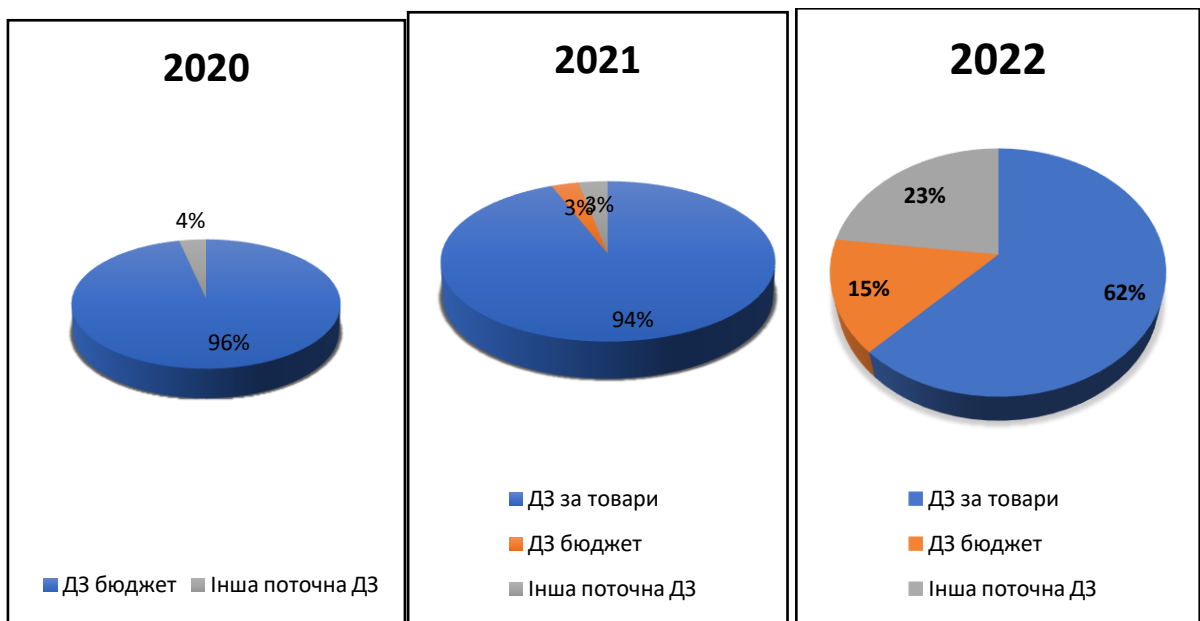

Рис. 3.1. Структура дебіторської заборгованості ТзОВ «Скорпіон» за 2020-2022рр.

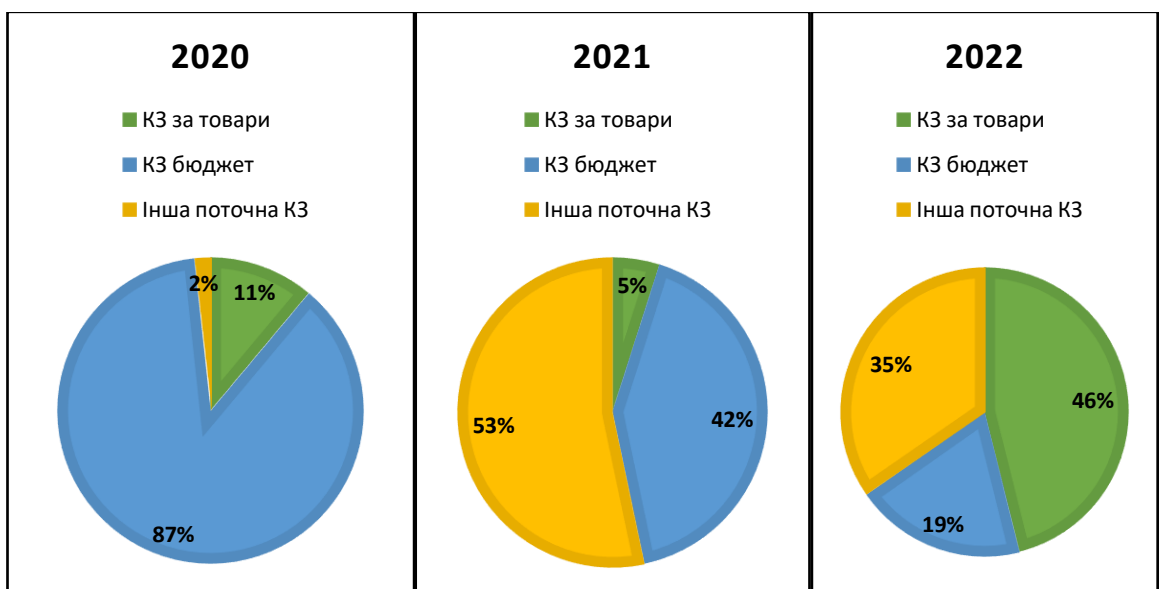

Рис. 3.2. Структура кредиторської заборгованості ТзОВ «Скорпіон» за 2020-2022рр.

Під час проведення аналізу стану та структури, на підприємстві також аналізують динаміку руху заборгованості. Саме динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості допомагає порівняти показники двох і більше періодів та вплив заборгованості на фінансовий стан підприємства «Скорпіон». Аналіз динаміки зображено в таблиці 3.4.

Аналіз динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві «Скорпіон» 2020-2022 рр.

Показники	Рік			Відхилення, +/-		Темпи відхилення 20/22рр.	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	%	+/-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	0,0	201,8	651,7	+201,8	+449,9	-	+651,7
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	447,8	6,4	154,7	-441,4	+148,3	34,55	-293,1
Інша поточна дебіторська заборгованість	16,4	6,6	241,2	-9,8	+234,6	1470,73	+224,8
Разом	464,2	214,8	1047,6	-249,4	+832,8	225,68	+583,4
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	58,2	7,2	101	-51	+93,8	173,54	+42,8
Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	458,1	61,3	42,1	-396,8	-19,2	9,19	-416
Інша поточна кредиторська заборгованість	9,0	78,1	76,1	+69,1	-2	845,56	+67,1
Разом	525,3	146,6	219,2	-378,7	+72,2	41,73	-306,1

Провівши аналіз динаміки заборгованості та визначивши темпи її відхилення, варто відзначити збільшення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги в 2022р. на +651,7тис. грн в порівнянні з 2020р. Це негативний показник для малого підприємства, оскільки це означає непогашення дебіторської заборгованості та погіршення розрахунково-

касових операцій з дебіторами.

Варто зазначити, що підприємство зацікавлене реалізовувати лісопродукцію покупцям і замовникам, які своєчасно сплачують рахунки-фактури, незважаючи від всі заходи, які фірма розробила для того, щоб запобігти збутові товару неплатоспроможним покупцям.

Найкраща ситуація стосовно заборгованості за товари спостерігається в 2020р., коли всі дебітори вчасно та в повному обсязі провели розрахунок з ТзОВ «Скорпійон». Також варто відзначити збільшення показника іншої дебіторської заборгованості в 2022р. на 1470,73% або +224,8тис. грн, що аномально багато, та несе великий вплив на фінансовий стан підприємства. Аналогічно зросла інша поточна кредиторська заборгованість на 845,56% або на 67,1тис. грн. Це може бути наслідком активної підприємницької діяльності фірми, збільшення товарного обороту та трудомісць.

Наочне відображення динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості показано на графіках (рис.3.3, рис.3.4).

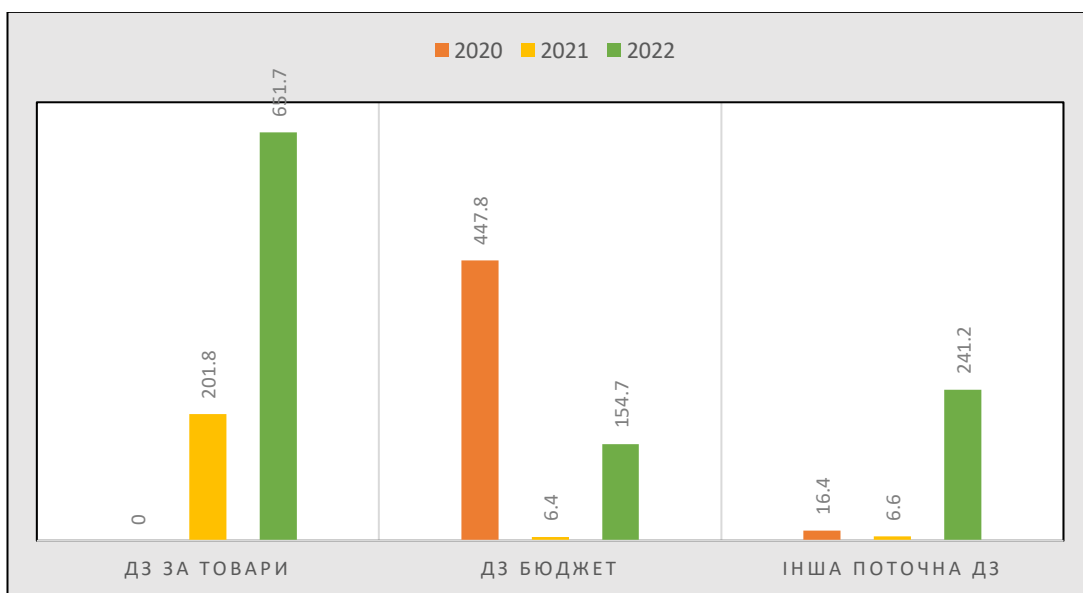

Рис. 3.3. Динаміка дебіторської заборгованості за 2020-2022рр.

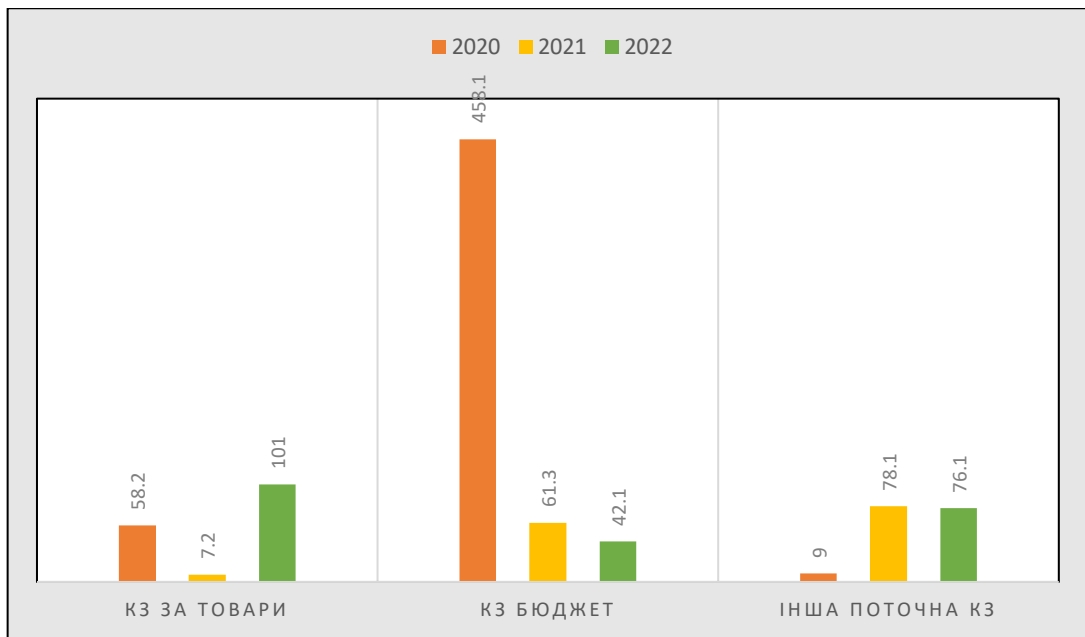

Рис. 3.4. Динаміка кредиторської заборгованості за 2020-2022рр.

Застосування різноманітних методів фінансового аналізу та оцінка показників ефективності дозволили здійснити глибокий аналіз фінансового стану підприємства. Отримані результати свідчать про те, що дебіторська та кредиторська заборгованість мають значний вплив на фінансову стабільність підприємства. Виявлено, що ефективне управління цими фінансовими показниками є ключовим елементом фінансового успіху підприємства в умовах конкурентної економічної ситуації.

Дослідження підтверджує важливість системного підходу до управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, а також необхідність впровадження ефективних стратегій фінансового управління. Рекомендації, отримані в результаті аналізу, можуть бути використані підприємствами галузі для оптимізації фінансових процесів та підвищення їхньої конкурентоспроможності на ринку.

У підсумку, даний аналіз вніс вагомий науковий та практичний внесок у розуміння та управління фінансовими аспектами деревообробного підприємства ТзОВ «Скорпійон», розширюючи область знань у сфері фінансового аналізу та стратегічного управління.

3.2 Аналіз оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості, їх вплив на фінансовий стан підприємства

Постійні зміни у сфері бізнесу призводять до розробки нових підходів та стратегій у сфері бухгалтерського обліку. Це дозволяє керівним кадрам підприємства отримувати комплексну інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів економічної структури. Однією з важливих вимог сучасності є підвищення репутації підприємства та ефективна боротьба з негативними впливами на бізнесову діяльність, що постає через зростання конкуренції на ринку.

Відомо, що дебіторська заборгованість - це борг дебітора перед підприємством та показує певну частку фінансових ресурсів, які є вилучені з обороту. Проте, вона займає важливе місце в гарантійній діяльності підприємства, тому що вона служить результатом процесу кредитування, а також обслуговує процес реалізації. Дотримання рівноваги між втратами від присутності дебіторської заборгованості в складі активів та вигодами, які фірма отримує через її створення, є важливим чинником для балансу підприємства.

Збільшення заборгованості перед контрагентами, постійні зміни в податковому законодавстві та дефіцит фінансових ресурсів створюють значні труднощі для діяльності підприємств. Необхідний обсяг оборотних коштів є ключовим для ефективного функціонування підприємства, і виникнення заборгованості може порушити стабільність умов постачання сировини та матеріалів, необхідних для виробництва. Відсутність оборотних коштів призводить до потреби у додатковому фінансуванні, що в свою чергу призводить до додаткових витрат, таких як відсотки за кредитами та інші фінансові витрати. Зміни в розмірі оборотних коштів пов'язані з коливаннями розмірів запасів і виникненням кредиторської заборгованості.

Задля виявлення впливу заборгованості на фінансовий стан, ефективної діяльності підприємства ТзОВ «Скорпіон», проводять також аналіз

оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості. Одним із джерел для аналізу заборгованості є фінансовий звіт, зокрема Баланс. Під час проведення економічного аналізу заборгованості за товари, роботи, послуги економічні показники порівнюються з даними минулих років, з показниками інших суб'єктів господарювання, розглядаються позитивні і негативні відхилення, динамічні зміни та вплив факторів на показник аналізу.

Під факторним аналізом розглядають методика комплексного та системного дослідження і обчислення дії факторів на величину ефективних показників. У факторному аналізі застосовують такі чотири типи факторних моделей:

- адитивні (шляхом додавання показників);
- мультиплікативні (шляхом множення) ;
- кратні (відношення показників між собою);
- змішані.

Найбільш вживаними прийомами факторного аналізу є:

1. Спосіб ланцюгових підстановок;

Даний прийом полягає в упорядкуванні ступеня впливу кожного фактору на загальний результат методом послідовної заміни кожного показника на інший показник. Цей метод використовується, коли на показник впливає три і більше факторів.

2. Спосіб абсолютних різниць;

Прийом абсолютних різниць — означає, що величина дії факторів розраховується як добуток абсолютного збільшення фактору на планову та на фактичну величину факторів. Цей метод використовується, коли на показник впливають два фактори.

3. Спосіб відносних різниць;

Використовується, коли було розраховано дані відсотка або коефіцієнта для відносного приросту попередньо розрахованого факторного показника.

4. Індексний спосіб.

Це співвідношення між фактичним рівнем застосованого показника до

рівня базового періоду. Він широко використовується в статистичних даних.

Вивчення існуючих методів оцінки оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості та пошук шляхів вдосконалення для забезпечення відповідності результатів аналізу для цілей управління є важливою метою аналізу оборотності заборгованості. Над оцінкою ефективності боргових зобов'язань шляхом застосування коефіцієнту оборотності та допоміжного показника періоду обороту дебіторської та кредиторської заборгованості працювали багато видатних вчених, а саме: наукові роботи Чумаченко М.Г., Бутинця Ф.Ф., Федорченко О.Є., Шарапа О., Кияшко О.М., та ін.

Як зазначає О. Шарапа, аналіз оборотності заборгованості дозволяє підприємству: визначити зміни розміру боргових зобов'язань підприємства порівняно з початком звітного періоду або іншою базою порівняння; визначити кількість оборотів, які здійснила дебіторська та кредиторська заборгованість протягом року, обчислити оптимальне співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей; визначити та оцінити ризик кредиторської заборгованості, її вплив на фінансовий стан підприємства, встановити допустимий рівень цього ризику та заходи щодо його зниження; знайти раціональне співвідношення між розміром кредиторської заборгованості та обсягом продажів, встановити доцільність збільшення реалізації продукції, товарів і послуг у кредит, визначити межі цінових знижок для прискорення оплати виставлених рахунків; прогнозувати стан боргових зобов'язань підприємства протягом поточного року, що дасть змогу поліпшити фінансові результати його діяльності[27, с.93].

Коефіцієнт оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості – головний показник, який показує ефективність застосування заборгованості та кількість оборотів, яку виконує дебіторська та кредиторська заборгованість за певний період.

Власне, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості визначається діленням виручки від реалізації продукції на середньорічної

величини дебіторської заборгованості, а коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості – собівартість за період ділиться на середньорічну величину кредиторської заборгованості.

$$O_{дз} = \text{Виручка} / ДЗ_{сер}$$

$$O_{кз} = \text{Собівартість} / КЗ_{сер}$$

З коефіцієнтом оборотності тісно пов'язаний термін оборотності, який використовується для оцінки середнього терміну погашення заборгованості. Період оборотності зазвичай визначається як відношення кількості днів у періоді аналізу до коефіцієнта оборотності заборгованості[28].

$$ПО_{дз} = t / O_{дз}$$

$$ПО_{кз} = t / O_{кз},$$

де t – кількість днів в періоді, що аналізується. У більшості випадків до уваги береться календарний рік – 365 днів;

$O_{дз}$ – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості,

$O_{кз}$ – коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості.

На підприємстві «Скорпіон» аналіз оборотності здійснюється щорічно після складання річного балансу. Цей аналіз дозволяє суб'єктам управління підприємства детальніше розглянути показник заборгованості та швидкість її обороту. За допомогою цього аналізу визначається коефіцієнт оборотності та тривалість оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги.

Аналіз оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості на ТзОВ «Скорпіон» зображено в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Аналіз оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості на ТзОВ «Скорпіон» за 2021-2022 рр.

Показники	2021р.	2022р.	+/-	%
1. Виручка від реалізації, грн.	7 078 300	8 650 600	+1 572 300	122,21
2. Середньорічна величина	201 800	651 700	+449 900	322,94

ДЗ, грн				
3. Коефіцієнт оборотності ДЗ, разів	35,08	13,27	-21,81	37,83
4. Тривалість обороту ДЗ, днів	10,4	27,51	+17,11	264,52
5. Собівартість реалізованої продукції, грн	6 129 400	7 119 700	+990 300	116,16
6. Середньорічна величина КЗ, грн	7 200	101 000	+93 800	1402,78
7. Коефіцієнт оборотності КЗ, разів	851,31	70,49	-780,83	8,28
8. Тривалість обороту КЗ, днів	0,43	5,18	+4,75	1204,65

Дані таблиці дають можливість побачити збільшення виручки від реалізації продукції в 2022р. на 22,21%. Це позитивний показник, оскільки збільшення виручки може дозволити отримати більший прибуток в порівнянні з минулим роком. Проаналізувавши оборотність дебіторської заборгованості двох періодів, відзначаємо збільшення тривалості обороту на 17 днів. Це стало можливим завдяки таким факторам:

а) зміни виручки від реалізації продукції.

$$T = (365 * (ДЗ_1 : V_0)) - (365 * (ДЗ_0 : V_0)) = (365 * (651\,700 : 7\,078\,300)) - 10,4 = 33,61 - 10,4 = 23,21$$

б) зміни середньорічної величини дебіторської заборгованості

$$T = (365 \cdot (Z_1 / V_1)) - (365 \cdot (Z_1 / V_0)) = 27,51 - 33,61 = -6,1$$

Разом = 23,21 - 6,1 = 17,11 днів \approx 17 днів.

Аналогічно проаналізуємо вплив факторів на оборотність кредиторської заборгованості. По даним таблиці собівартість збільшилась на 16,16%, що є нормальним показником на підприємстві, оскільки не перевищує ріст виручки. Проаналізувавши оборотність кредиторської заборгованості двох періодів, відзначаємо збільшення тривалості обороту на 4 днів. Це стало можливим завдяки таким факторам:

а) зміни собівартості реалізованої продукції.

$$T = (365 * (КЗ_1 : V_0)) - (365 * (КЗ_0 : V_0)) = (365 * (101\,000 : 6\,129\,400))$$

$$400) - 0,43 = 6,01 - 0,43 = 5,58$$

б) зміни середньорічної величини кредиторської заборгованості.

$$T = (365 \cdot (Z_1 / B_1)) - (365 \cdot (Z_1 / B_0)) = 5,18 - 6,01 = -0,83$$

$$\text{Разом} = 5,58 - 0,83 = 4,75 \text{ днів} \approx 4 \text{ дні.}$$

Оскільки на показник збільшення тривалості обороту впливало тільки 2 фактори, для обчислення застосувався кратний метод способом абсолютних різниць. Даний аналіз дозволив в повному обсязі розглянути стан оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості та виявити зменшення коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості на 21,81 разів. Низький показник, який може свідчити про проблеми у фінансовому стані клієнтів. В такому випадку ситуація критична, оскільки високий рівень неплатоспроможності дебіторів. Проте, як зазначалось, дебіторська заборгованість погашається повністю в січні наступного за звітнім роком, оскільки продукція реалізовувалась в 20-х числах грудня.

Кредиторська заборгованість, в свою чергу, мала дуже хороший стан в 2021р., коефіцієнт оборотності був дуже високим та становив 851,31 рази. Проте, вже в наступному році різко зросла величина заборгованості на 1302,78%. Поспілкувавшись з головним бухгалтером, зроблено висновок, що зростання кредиторської заборгованості прямо пов'язане з зростанням дебіторської заборгованості. Тобто заборгованість буде погашена, коли надійдуть кошти від дебіторів.

Заборгованість істотно впливає на фінансове та майнове становище бізнесу, особливо на формування та використання боргу, його фінансових ресурсів, грошові потоки, як передумова або наслідок розрахункових відносин між підприємством і дебітором, між підприємством та кредитором. Виникнення дебіторської заборгованості веде до певного вилучення оборотних коштів підприємства, що може призвести до недостатності коштів для ведення господарської діяльності в майбутньому, наприклад, закупівля матеріалів, розрахунки з працівниками по зарплаті, сплата податкових зобов'язань тощо.

Таким чином, варто зазначити, що дебіторська заборгованість має значний вплив на фінансовий стан підприємства, оскільки саме від платоспроможності дебіторів залежить платоспроможність підприємства, погашення кредиторської заборгованості та загальне ведення операційної та господарської діяльності підприємства «Скорпіон».

3.3 Напрями покращення розрахункової дисципліни на підприємстві та зміцнення його фінансового стану

У ході своєї діяльності підприємства регулярно утворюють господарські зв'язки з різними сторонами, такими як працівники, засновники, покупці, постачальники, фінансово-кредитні установи, інші контрагенти, а також органи державної влади та місцевого самоврядування. Ці відносини призводять до формування дебіторської та кредиторської заборгованості, які піддаються постійному контролю з боку керівництва та фінансових служб. З цього приводу важливо забезпечити якісне та своєчасне відображення інформації про заборгованість у системі бухгалтерського обліку.

Чітка організація розрахунків між постачальниками і покупцями безпосередньо впливає на прискорення обертання оборотних активів і своєчасне надходження грошових коштів від реалізації. Надзвичайно важливо правильно вести документацію розрахунків: безпомилково та своєчасно заповнювати первинні документи, договори, всі їх реквізити, в установлені терміни передавати всі документи в бухгалтерію, контролювати всі розрахунки, оплату за продукцію, погашення дебіторської та кредиторської заборгованості.

Серед основних завдань управління дебіторською заборгованістю слід відзначити:

- підтримку зростання обсягів продажів через надання комерційного кредиту, що призводить до збільшення прибутку;
- підвищення конкурентоздатності за рахунок використання

відстрочки платежу;

- оцінка ризику неплатоспроможності покупців;
- розрахунок запланованого резерву сумнівних боргів;
- надання рекомендацій щодо співпраці з фактично або потенційно неплатоспроможними покупцями.

неплатоспроможними покупцями.

Типовими проблемами управління та обліку дебіторської заборгованості є:

- відсутність оцінки кредитоспроможності покупців і ефективності комерційного кредитування;
- недостатній рівень кваліфікації фінансових менеджерів;
- низька платоспроможність покупців;
- неструктуроване управління простроченою дебіторською заборгованістю;
- відсутність достовірної інформації про терміни погашення зобов'язань компаніями-дебіторами;
- відсутність даних про зростання витрат, пов'язаних із збільшенням обсягу дебіторської заборгованості та часу її оборотності.

Розв'язання проблем виникнення дебіторської заборгованості може бути досягнуто через впровадження ефективної системи контролю за фінансовими розрахунками з дебіторами. Це передбачає розробку чіткої класифікації дебіторської заборгованості, стандартизацію методів її оцінки та аналізу фінансової звітності. Задля покращення розрахункової дисципліни на підприємстві рекомендується впровадження системи контролю за лімітами дебіторської заборгованості, як загальною сумою, так і на рахунок кожного дебітора, з періодичними оновленнями граничних значень. Проведення систематичних інвентаризацій дебіторської заборгованості також є актуальним.

Основним джерелом виникнення розрахункових операцій із постачальниками та підрядниками є укладення договору. Цей процес призводить до виникнення юридичних зобов'язань, які на початковому етапі

не відображаються в бухгалтерському обліку та балансі підприємства. Відображення цих зобов'язань в обліку стає можливим лише тоді, коли сторони, що уклали договір, розпочинають виконання своїх зобов'язань і виконання визначених умов.

Згідно з П(С)БО 11, для визначення обов'язків повинна бути надійна оцінка зобов'язань та ймовірність зменшення економічних вигід у майбутньому через їхнє виконання. Невиконання укладеного договору може призвести до штрафних санкцій, і така ситуація також вимагає відображення цієї зобов'язаності в бухгалтерському обліку.

Після того, як юридичні зобов'язання відобразять усі критерії бухгалтерського обліку, їх можна включити у баланс підприємства, виключивши їх із позабалансового обліку. Це відображення зобов'язань допоможе забезпечити користувачів фінансової звітності достовірною інформацією щодо зобов'язань підприємства та його фінансової стійкості.

Над питанням покращення обліку заборгованості працює багато вчених та науковців не тільки вітчизняних, а й зарубіжних. Так, Е.Ф. Югас запропонував ряд умов, які потрібно враховувати при виборі постачальників та підрядників [29]:

- цінова конкурентоспроможність (включаючи витрати на зберігання, транспортування і страхування);
- умови платежу;
- гарантійні строки;
- ремонт і післяпродажне обслуговування;
- відповідність продукції постачальника стандартам якості;
- можливість закупівель безпосередньо у виробників або оптовиків;
- географічне місце розташування;
- основні види діяльності та фінансовий стан;
- виробнича потужність та обсяги випуску продукції за останні

роки.

Стійке фінансове положення також впливає на виконання виробничих планів і забезпечення потреб виробництва необхідними ресурсами. Таким чином, фінансова діяльність, яка є невід'ємною частиною економічної діяльності, повинна спрямовуватися на забезпечення систематичного надходження та витрати грошових ресурсів, дотримання розрахункової дисципліни, досягнення раціональних пропорцій між власним і позиковим капіталом та найбільш ефективним його використанням. Щоб ефективно розвиватися в умовах змішаної економіки і уникнути банкрутства, необхідно мати розуміння того, як правильно управляти фінансами, яка повинна бути структура капіталу з урахуванням складу і джерел його утворення, яку частку повинні займати власні кошти, а яку — позикові. Важливо володіти навичками аналізу таких показників, як платоспроможність, фінансова стабільність, ділова активність, рентабельність і інші.

Базовою інформаційною основою для аналізу фінансового стану підприємства є фінансова звітність. Фінансова звітність представляє собою набір звітних форм, які формуються на підставі даних фінансового обліку з метою надання зовнішнім та внутрішнім зацікавленим сторонам узагальненої інформації щодо фінансового стану у зручному і зрозумілому форматі для прийняття ними конкретних бізнес-рішень.

Фінансовий стан підприємства напряму залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Для підтримки стійкого фінансового стану на високому рівні необхідно вживати наступні заходи:

- Постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього стану підприємства.
- Розробка заходів для зниження зовнішньої вразливості підприємства.
- Розробка підготовчих планів при виникненні проблемних ситуацій.

- Здійснення попередніх заходів для забезпечення запобігання проблемам.
- Проведення планів практичних заходів у разі виникнення кризової ситуації.
- Прийняття ризикових і нестандартних рішень у випадку відхилення розвитку ситуації.
- Координація дій всіх учасників і контроль за виконанням заходів та їхніми результатами.

Найважливішим кроком у покращанні фінансового стану українських підприємств є знаходження оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом, що забезпечить мінімальний фінансовий ризик при максимальній рентабельності власного капіталу. Оптимізація ліквідності підприємства втілюється за допомогою оперативного механізму фінансової стабілізації - системи заходів, спрямованих на зменшення фінансових зобов'язань та збільшення грошових активів, які їх покривають.

Ключовим заходом для покращення фінансового стану є мобілізація внутрішніх резервів підприємства, які можуть бути явними та прихованими. Пошук цих резервів для поліпшення фінансового стану підприємства вимагає детальної оцінки всіх аспектів його діяльності.

На підприємстві «Скорпіон» важливою умовою для подальшого вдосконалення облікової роботи є розробка спеціальних програм з автоматизації й обробки бухгалтерських даних. Досить важливим фактом покращення обліку є введення комп'ютерної форми обліку. Використання комп'ютерної техніки вносить значні зміни до організації бухгалтерського обліку, причому з допоміжного засобу обчислювальна техніка перетворюється на визначальний фактор організації обліку. На даний час фірма користується програмою 1С 7.7. На мій погляд, це застаріла програма ведення бухгалтерського обліку, оскільки використання 1С 8.2 є більш вдосконаліша і практичніша. Також використання програми для здачі звітності АРТ-Звіт є проблемною при своєчасному внесенні нових форм звітності щодо змін в

законодавстві. Тому, на мою пропозицію використання програми М.Е.Дос, бухгалтери відповіли похвально і планують використовувати дану програму. Вона практична і в разі виникнення питань щодо відправки електронної звітності працівники програми М.Е.Дос завжди готові прийти на допомогу.

Вивчаючи фінансовий звіт підприємства, було зауважено, зріст собівартості реалізованої продукції в 2022 р. на 990 300 грн. Підприємству варто шукати інших постачальників деревини та інших матеріалів(клей, стрічки п/п), де б працювало правило «ціна-якість», щоб надалі уникати збільшення собівартості. Провести моніторинг цін на лісопродукцію і , можливо, у інших лісових господарствах продукція буде дешевшою і якіснішою.

Провівши детальний аналіз фінансового стану ТзОВ «Скорпіон» можна сказати, що дане підприємство є незалежною, фінансово стійкою фірмою, яка може короткострокові зобов'язання покрити обіговими коштами, запаси створювалися за рахунок власного капіталу, а отже, через певне зменшення показників ефективності використання фінансових ресурсів, ділової активності підприємства, можна заявити, що діяльність є цілком успішною.

Під час удосконалення та зміцнення фінансового стану підприємства «Скорпіон» рекомендував впроваджувати такі заходи: досягнення оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом, активізація внутрішніх резервів, підвищення вхідних грошових потоків та зменшення вихідних, зниження собівартості продукції та витрат, оптимізація стратегії збуту, збільшення обсягу прибутку від реалізації та виявлення прихованих резервів.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Загальний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості показав, що досліджуване підприємство проводиться комплексний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості, що складається з п'яти основних етапів. Одним з етапів проведеного аналізу став аналіз стану, структури та динаміки заборгованості на підприємстві, що показав позитивні значення, оскільки показники дебіторської заборгованості вищі за показники кредиторської заборгованості. Це означає, що підприємство не збиткове, вчасно розраховується з кредиторами та має добросовісних дебіторів, що розраховуються своєчасно за продукцію, оскільки на підприємстві відсутня довгострокова дебіторська заборгованість.

На підприємстві «Скорпіон» аналіз оборотності здійснюється щорічно після складання річного балансу. За допомогою цього аналізу визначається коефіцієнт оборотності та тривалість оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги. Проаналізувавши оборотність заборгованостей, відзначаємо збільшення дебіторської та кредиторської заборгованості в 2022 р., відповідно збільшення тривалості обороту.

Ключовим заходом для покращення фінансового стану є мобілізація внутрішніх резервів підприємства, які можуть бути явними та прихованими. Провівши детальний аналіз фінансового стану ТзОВ «Скорпіон» можна сказати, що дане підприємство є незалежною, фінансово стійкою фірмою, яка може короткострокові зобов'язання покрити обіговими коштами, а запаси створювалися за рахунок власного капіталу.

ВИСНОВКИ

Проведення комплексного дослідження теоретико-методичних основ обліку та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства, а також їх практичних аспектів з урахуванням галузевої приналежності підприємства та специфіки діяльності дозволило виявити значний вплив даних фінансових показників на загальну фінансову стійкість підприємства та ефективність його управління. Дана магістерська робота, присвячена вивченню та аналізу розрахункових операцій і фінансового стану деревообробного підприємства, виявилася детальним аналізом ключових аспектів управління дебіторською та кредиторською заборгованістю.

Організований підхід до розрахунків між дебіторами та кредиторами прямопропорційно здійснює вплив на прискорення обертання оборотних активів та у визначений термін здійснити надходження грошових коштів від реалізації. Надзвичайно важливим є правильно вести документацію розрахунків: правильно та своєчасно заповнювати первинні документи, договори, всі їх реквізити, в установлені терміни передавати всі документи в бухгалтерію, контролювати всі розрахунки, оплату за продукцію, погашення дебіторської заборгованості.

Вивчаючи організацію обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на ТзОВ «Скорпіон», довелось опрацювати багато первинних документів по розрахунках з дебіторами та кредиторами. Це дозволило в повній мірі ознайомитись з ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, оцінити рівень кваліфікації бухгалтерів. Насамперед, вдалось виконати поставлені завдання:

- засвоєно теоретичні аспекти дебіторської та кредиторської заборгованості та обґрунтовано їх сутність в системі управління підприємством;
- проведено класифікацію дебіторської та кредиторської заборгованості з метою їх обліку і аналізу;

- встановлено особливості визнання та оцінки дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства;
- вивчено організаційно-методичну структуру обліку дебіторської та кредиторської заборгованості й проведено аналіз відображення їх у фінансовій звітності;
- аналіз оборотності двох видів заборгованості, оцінено їх стан та динаміку;
- виявлено та запропоновано шляхи покращення розрахункової дисципліни на підприємстві та напрямки зміцнення його фінансового стану.

Опрацювавши весь бухгалтерський та виробничий матеріал обліку розрахунків, дійшов висновку, що на підприємстві документування операцій щодо дебіторської та кредиторської заборгованості проводиться чітко, і, що найголовніше, повністю. Фірма працює з платоспроможними покупцями, які чітко виконують умови договору і своєчасно проводять оплату за поставлену продукцію. Саме підприємство є платоспроможним, фінансово стійким, та, у визначений термін виконує умови договору по сплаті кредиторської заборгованості. Хочу відмітити, що для виробництва даної продукції підприємство вдосконалює процес виробництва і намагається виконувати всі умови по специфікації продукції.

Важливим висновком роботи є необхідність раціонального використання дебіторської та кредиторської заборгованості для підтримки виробничих планів та забезпечення необхідних ресурсів. Стратегії оптимізації капіталу, контроль за платоспроможністю та раціональне використання ресурсів стають важливими аспектами управління фінансами.

Робота також висвітлила проблему в автоматизації ведення обліку. Оновлена програма 1С 8.2 вже встановлена на комп'ютерах підприємства, директор висловив подяку за запропоноване покращення у веденні обліку. Запропонована система заходів для забезпечення стійкості фінансового стану підприємства також знайшла позитивний відгук у адміністративного персоналу

підприємства. Постійний моніторинг зовнішніх та внутрішніх умов, розробка стратегій для зменшення зовнішньої вразливості та вирішення проблемних ситуацій, а також координація дій усіх учасників є важливими елементами ефективного фінансового управління.

Будучи в цеху ТзОВ «Скорпіон» хочу зауважити, що однією з причин малої кількості виготовленої лісопродукції фірми є також і застаріле устаткування, яке через зношення випускає багато браку, працює з затримками, часто ломиться. Директор погодився зі мною і має в планах придбати нове якісне і модернізоване устаткування.

Сподіваюся, що мета дипломного дослідження, а саме, проведення комплексного дослідження теоретико-методичних основ обліку та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства, а також їх практичних аспектів з урахуванням галузевої приналежності підприємства та специфіки діяльності на підприємстві ТзОВ «Скорпіон» – цілком досягнута.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Югас Е.Ф., Машика М.В. Значення дебіторської та кредиторської заборгованостей в умовах ринкових відносин: навчальний посібник [Науковий вісник Ужгородського університету]. – Ужгород, 2014 – с.201-205.
2. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С Фінансовий словник. Київ : Т-во «Знання», 2002. 566 с.
3. Матицина Н.О. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю / Н.О. Матицина // Бухгалтерський облік і аудит. 2015. № 12. С. 38–42
4. Сурніна К.С. Удосконалення обліку дебіторської і кредиторської заборгованості промислових підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.е.н.: 08.06.04 «Бухгалтерський одлік, аналіз та аудит»/ К.С. Сурніна. Луганськ, 2002. 19 с
5. Білик М.Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств/ М.Д. Білик// Фінанси України. Міністерство фінансів України, 12/2003. № 12. С. 24–36.
6. Іванов Є.О. Класифікація факторів, що впливають на загальний рівень дебіторської заборгованості підприємства / Є.О. Іванов// Вісник МСУ. Вип.1–2. Т.VIII: Економічні науки. Харків, 2005. С. 35–38.
7. Гнатенко Є.П. Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства/ Є.П. Гнатенко, В.В. Волошина. Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Економічні науки № 1 (4). 2015. С. 38–42.
8. Гуня В.О. Удосконалення класифікації дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності підприємств / В.О. Гуня. // Економічний простір. 2014. № 19. С. 124–131.
9. Кужельний М.В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. К.: КНЕУ, 2001. 334 с.
10. Шевченко Б.О. Теоретичні аспекти поняття «дебіторська заборгованість» Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського.

11. Береза С.Л. Проблема визначення дебіторської заборгованості в обліку / С. Л. Береза // Вісник ЖДТУ. 2003. № 4 (26). С. 32–37.
12. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» : Наказ МФУ від 08.10.99 № 237 і змінами і доповненнями.
13. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: навчальний посібник [для студ. спец. “Облік і аудит” ВНЗ] / Ф.Ф. Бутинець, Л.Л. Горецька. – Житомир: ПП “Рута”, 2003. – 544 с
14. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: практичний посібник / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. – К.: Лібра, 2004. – 880 с.
15. Шип В.Ю. Дебіторська заборгованість: сутність та класифікація / В.Ю. Шип // Науковий вісник Ужгородського національного університету Серія: Економіка. — Вип. 29, Ч. 2. – 2010. — С. 96-99.
16. Власова І. О. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами : автореф. дис. ... канд. екон. наук. : 08.06.04 / Донецьк, 2005. 20 с
17. Чебанова Н. В., Василенко Ю. А. Бухгалтерський фінансовий облік : посібник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2002. 672 с.
18. Остапченко Н. В. Реструктуризація заборгованості як засіб підвищення ефективності діяльності підприємств харчової промисловості: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 . Київ, 2010. 22 с.
19. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник. Київ : Алерта, 2013. 982 с
20. Бланк І. А. Словник-довідник фінансового менеджера. Київ : «Ніка-Центр», 1998. 480 с.
21. Гончарук Р. П. Сутність та класифікація кредиторської заборгованості: колізії наукових підходів. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2012. № 1(59). С. 48–51.
22. Бухгалтерський облік в Україні. Навч. посібник. Нормативно-практичні матеріали. За ред. Р.Л.Хом'яка. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», «Інтелект-Захід», 2001. – 728с.

23. Борисов Е. Ф. Економічна теорія: підруч. / Е. Ф. Борисов. – М. : Юрайт-М, 2001. – 384 с
24. Бухгалтерський фінансовий облік: [Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів – 8-ме вид., доп. і перероб.] / за заг. ред. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 912 с.
25. Новицька Н. В. Облікова політика як інструмент організації бухгалтерського обліку розрахункових операцій. / Н. В. Новицька. // Економіка та держава. – 2011. - № 12. – С. 96 – 99.
26. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ МФУ від 08.10.99 № 237 і змінами і доповненнями.30
27. Sharapa, O. N. (2016). Osoblyvosti ekonomichnoho analizu kredytorskoi zaborhovanosti pidpriemstva. Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal, 6, 91-101.
28. Шип В.Ю. Аналіз оборотності дебіторської заборгованості в системі управління підприємством; Тернопіль: Лілея, 2000.-106с.
<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/3436/1/.pdf>
29. Югас Е.Ф. Економічна сутність договірних відносин підприємства та форми розрахунків з постачальниками і підрядниками / Е.Ф. Югас // Економічний вісник університету. – 2011. – № 17/2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2011_17_2/Yugas.pdf.
30. Власюк Г.В. Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками / Г.В. Власюк // Держава та регіони / Серія: Економіка та підприємництво. – 2009. – № 5. – С. 40–44.
31. Супрунова І. В. Особливості організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості. / І. В. Супрунова.
32. Цегельник Н. І. Формування облікової політики підприємства щодо обліку дебіторської заборгованості в системі розрахунків з покупцями. / Н. І. Цегельник. // Облік і фінанси. – 2014. - № 4. – С. 77 – 81.
33. Дубровська, Є. В. Дослідження сутності поняття «дебіторська заборгованість»/ Є. В. Дубровська//Вісник Сумського державного університету. – 2009. – № 2. – С. 202-205.

34. Кручак, Л. В. Аналіз дебіторської заборгованості підприємства. Матеріали міжнародної наукової конференції «Економіка та соціум: сучасний фундамент розвитку людства», м. Лейпциг (Німеччина), 2016.
35. Лищенко, О. Г. Аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством / О. Г. Лищенко, Г. М. Бескота // Держава і регіон. – 2009. – № 1. – С. 114-117.
36. Ніколаєнко, О. Деякі аспекти аналізу дебіторської заборгованості суб'єктів господарювання / О. Ніколаєнко // Підприємство, господарство і право. – 2004. – № 7. – С. 141-145.
37. Партин Г.О. Управлінський облік: навч. посіб. / Г.О. Партин, А.Г. Загородній. – К.: Знання, 2007. – 303 с.
38. Організація бухгалтерського обліку: навч. посібник для студентів вузів / Ф.Ф. Бутинець, О.В. Олійник, М.М. Шигун, М.С. Шулепова. — 2*е вид., доп. і перероб. — Житомир: ЖІТІ, 2001 — 576 с.
39. Євлаш Т.О. Інформаційне забезпечення обліку операцій з дебіторської заборгованості та його удосконалення / Т.О. Євлаш // Вісник Запорізького національного університету. – №4(8). - 2010. – С. 161-171.
40. Кондукова Е.В., Лісовий А.В. Аналітичні аспекти податкового дослідження стану розрахунків з контрагентами // Сталій розвиток економіки. – 2010. – № 3. – С. 285–290.
41. Економічний аналіз: Навч. посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатов та ін.; За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2003. – 556 с.
42. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
43. Марусяк Н. Л. Дебіторська та кредиторська заборгованості як основні регулятори кругообігу оборотного капіталу підприємства / Н. Л. Марусяк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 2. – Т. 2. – С. 139–142.
44. Акімова Н.С., Новицька Н.В. Основні проблеми обліку та внутрішнього

- аудиту дебіторської і кредиторської заборгованостей / Н. С. Акімова, Н. В. Новицька // Научно-технический сборник. Серія: Економічні науки. – 2007. – № 77. – С. 268–273.
45. Нашкерська Г. Облік сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості // Бухгалтерський облік і аудит – 2001. - №7 – С.27–32
46. Нашкерська Г. Особливості визнання та оцінки поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги//Бухгалтерський облік і аудит,-№11,-2009,-с.31-37
47. Ценклер Н. І. Вдосконалення класифікаційних ознак дебіторської заборгованості та їх значення в підвищенні контрольно-аналітичної функції обліку
48. Олійник С. О. Напрями удосконалення обліку дебіторської заборгованості/ С. О. Олійник// збірник наукових праць міжнар.наук.- практ. Інтернет-конф.- Тернопіль:Крок, 2015.-С.285-288
49. Ключ Ю.І. Удосконалення внутрішнього контролю дебіторської заборгованості // Вісник Східноукраїнського національного університету імені В. Даля № 8 (162) 2011 С. 160-164.
50. Г.О. Москалюк. Облік та контроль дебіторської заборгованості: існуючі проблеми та шляхи їх вирішення // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» – №721 – 2012– С. 173 – 178.
51. Волович О. Б. Особливості організації обліку дебіторської заборгованості / Волович О. Б. – Львів : Українська академія друкарства, 2010.
52. Кукса І. М. Облік дебіторської заборгованості в сільськогосподарських підприємствах // Економіка АПК. – 2018. – № 6. – С. 103.
53. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання. Посібник / В. В. Шкроміда, М. М. Василюк, Т. М. Гнатюк. – Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2016 – 219 с.
54. Середяк Р.А. - Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти , 2022 – с.373-376.

ДОДАТКИ